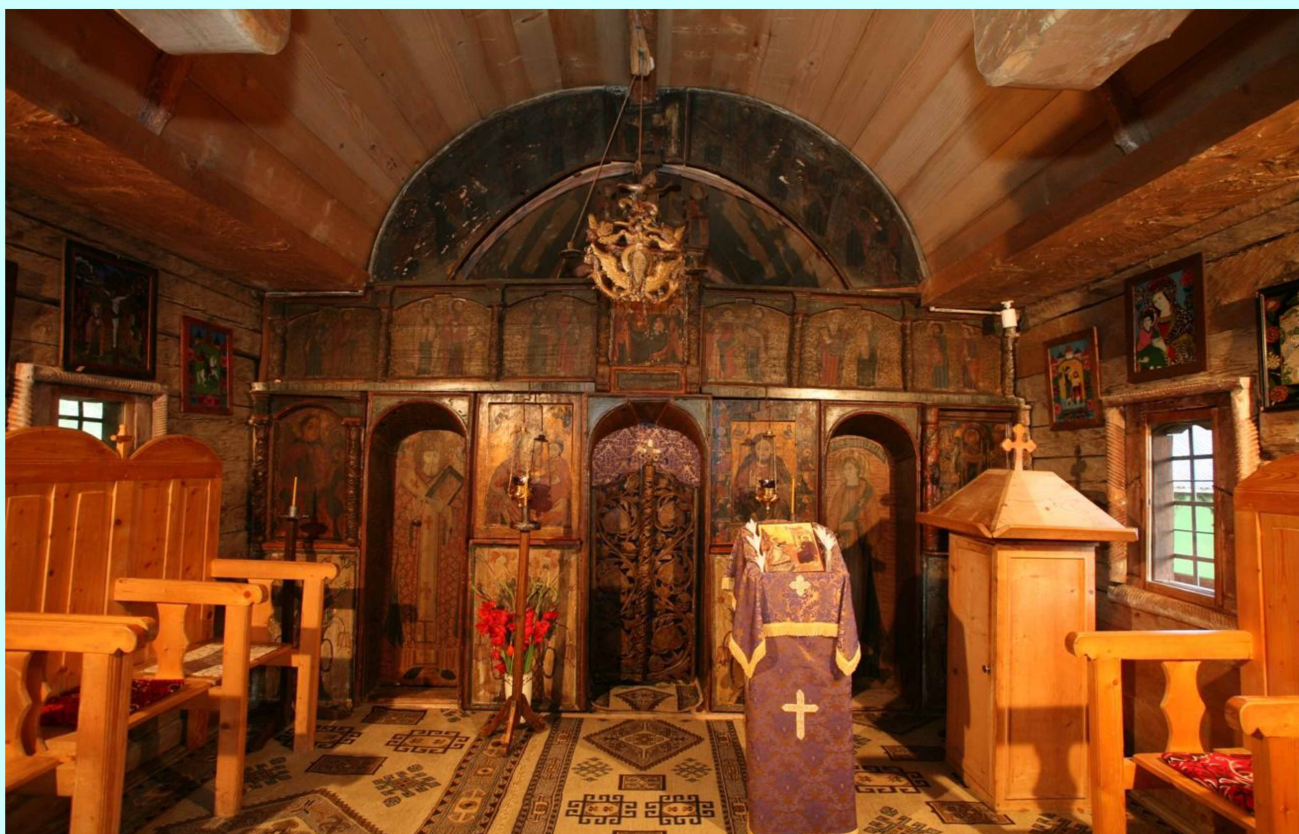

PISANII SÂNGEORZENE

REVISTĂ DE SPIRITUALITATE, ISTORIE ȘI TRADIȚIE LOCALĂ

ANUL I, NR. 5, IANUARIE, 2013

PISANII SÂNGEORZENE

Spiritualitate, Istorie și Tradiție

ANUL I, NR. 5, IANUARIE 2013

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor FLORIN HODOROGA
teolog ALEXANDRU DĂRĂBAN

REDACȚIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33, jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: hodoflo1@yahoo.com
Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj; E-mail: alexandru.daraban@yahoo.com

FOTO: Maxim Dumitraș, Florin Hodoroga, Alexandru Măgureanu, David Bodescu, Ionuț Emilian Cărdan
TEHNOREDACTARE: Alexandru Dărăban

COPERTA I: Medalion cu Sfântul Gheorghe, patronul spiritual al localității;
Interior din biserica de lemn cu hramul „Buna Vestire” de la Mănăstirea
Cormaia

COPERTA IV: O imagine din stațiunea Sângeorzului de altădată

ISSN 2285 – 8229
ISSN-L 2285 – 8229

Rugăciune pentru România

Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, Cel care ai venit în lume să ne mântuiești pe toți, cu sufletele pline de evlavie, Ție astfel ne rugăm:

Îndură-te, Doamne, de țara noastră și neamul nostru și ajută să-și găsească în sfârșit, calea cea dreaptă.

Coboară Duhul Tău cel Mângâietor să ne curățească întinăciunea și să ne întoarcă inimile la blândețea și frica de Tine, Doamne. Luminează, Doamne, mințile noastre, care din pricina amărăciunilor și umilințelor, nu văd calea cea dreaptă. Încălzește, Doamne, inimile noastre care, învrăjbite de diavol, au uitat să-și iubească aproapele și să ierte vrăjmașilor.

Slobozește, Doamne, neamul nostru din jugul minciunii, urii, pizmei și egoismului.

Învăță-ne, Doamne, să ne răbdăm unii pe alții așa cum Tu ne rabzi pe noi toți.

Stinge pofta celor care pentru binele lor își asupresc semenii.

Încălzește-le, Doamne, inimile, tămăduiește-le rănilile și îmbrățișează-i în nețărmurita Ta dragoste. Odihnește, Dumnezeule, sufletele celor care și-au dat bunul cel mai de preț pentru credință și dreptate.

Cu capetele plecate, genunchii îndoiți și inimile frânte, ridicăm această rugăciune către Tine, Doamne, Bunule, și Ție îți strigăm:

Auzi-ne, Doamne, și trimite Mila Ta peste neamul nostru românesc.

Că numai a ta este puterea și mărirea și numai Tu vei întoarce râurile neamului nostru la matca străbună, ca să se laude numele Tău în veac, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Amin.

(dupa o rugăciune cuprinsă în slujbele duminicale ale bisericii ortodoxe române „Buna Vestire” din Sydney, Australia).

Î. P. S. ANDREI ANDREICUȚ, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolit al Clujului, Maramureșului și Sălajului

„Să dea Dumnezeu să facem pași pentru îmbunătățirea vieții noastre și să devenim făpturi noi în Hristos. Constatăm cu nostalgie că anii trec foarte repede... Ceasornicul nu poate fi oprit și ce ne rămâne de făcut? Este să căpătăm o inimă înțeleaptă și să ne numărăm bine zilele. Orice zi în care faci o faptă bună și trăiești pentru Dumnezeu și pentru semenul tău este o zi câștigată pentru cartea Eternității. Orice zi în care nu ai făcut o faptă bună este ruptă din cartea Eternității. Să dea Domnul Dumnezeu ca în 2013 să fim binecuvântați, cu belșug spiritual, cu belșug material, să fie mai bine în lumea aceasta, pentru că necazuri, greutăți, supărări au fost destule; să fie mai puține și să facem încă un pas mai aproape de Dumnezeu. Și urându-ne unii altora <<ani mulți>> să dea Tatăl Cel Cerească ca această urare efectiv să fie și o rugăciune. Vă dorim un An bun, la toate mesele inimi vesele. La mulți ani!”

P. S. FLORENTIN CRIHĂLMEANU, Episcopul Episcopiei Greco-catolice de Cluj-Gherla

„Multitudinea idealurilor mărunte, de <<societatea lichidă>>, în continuă mișcare și schimbare, refractară unor principii puternice, stabile și unor idealuri mari de viață, exemplul de perseverență în credință și fidelitate față de alegerea de viață a Fecioarei Maria constituie un model de urmat, ce ne ajută să stabilim o justă scară a valorilor în viața creștină de astăzi... Să-l primim cu sufletul deschis pe cel care coboară pentru a îmbrăca haina noastră umană și a ne îmbrăca pe noi în haina divinității Sale. Să ne lăsăm îmbrăcați în această haină și să-l primim pentru ca El să ne ridice la timpul convenit acolo, în bucuria vieții veșnice”

ESEU

„O minte după voia lui Dumnezeu, o inimă cinstită, un suflet smerit - trei lucruri care te vor însoți prin viața aceasta înspre cea viitoare”.

ANONIM

UN GÂND DE ÎNCEPUT DE AN

LIGIA TRÎNCĂ CĂPĂȚAN

E primul gând pe care îl scriu anul acesta...
M-am analizat și mi-am făcut o listă, pentru început de an, ca să îmi observ
trăirea de anul trecut...

Am regretat timpul pierdut... pe care l-aș fi putut dedica mai mult pe genunchi...

Mi-am regretat greșelile... pe care le-aș fi putut evita, dar nu am făcut-o.

Am regretat faptul că am judecat fără să cunosc îndeajuns... și chiar dacă aș fi
cunoscut, judecata nu îmi aparține... totuși, am judecat.

Am regretat momentele în care am căutat orice fel de motiv pentru a mă absolve
pe mine... și a învinovații pe altul.

Am regretat timpul care nu l-am dedicat mai mult citirii... sau în care nu am scris
mai mult...

Uneori, am regretat ce am scris... sau am regretat faptul că am corectat ce am
scris... că nu am lăsat sinceritatea să se oglindească în cuvinte...

Regret și acum, iluziile pe care le-am acceptat în viața mea de-a lungul anului ce a
trecut, și faptul că nu am avut puterea să renunț la a mai răscoli prin cenușa lor mai
târziu...

Îmi pare rau că nu am privit mai mult norii și asfințiturile de soare.. că nu m-am
plimbat prin ploi și nu am stat noaptea privind stelele...

Regret visele sfărâmate... visele mele, și visele altora...

Îmi pare rău pentru cei care poate au realizat că timpul în prezența mea nu le-a
adus mult câștig... dar nu pot uita pe cei care mi-au bucurat sufletul cu prezența lor...

Regret pentru încrederea pe care mi-am pierdut-o... sau pentru încrederea pe care
alții o au în mine, au pierdut-o...

Regret faptul că mi-am dorit mai mult, că nu m-am mulțumit cu destulul pe care îl
aveam...

Îmi pare rău pentru că mai mult m-am comparat cu ceea ce pot alții mai bine să
facă, decât cu ceea ce pot eu să fac... puteam, valorându-mi darul mai mult, să
clădesc mai mult și mai bine...

Regret sufletele care au rămas în urmă sub o cruce albă, și pe care nu le-am
îmbrățișat când ne-am văzut ultima dată...

Regret acele prietenii care s-au destrămat și pe care, dacă mă smeream mai mult,
poate le aveam și astăzi...

Regret momentele în care am vrut să renunț... în care credeam că durerea mă
poate învinge...

Regret toate căderile...

Uneori regret cuvintele de reproș la adresa celor din jur, rostite fără să înțeleg că
unii oameni te iubesc, dar nu știu să arate...
Regret că am dormit prea mult...

Regret că am alergat dintr-o parte în alta, fără să mă aleg cu nimic...
Regret proiectele făcute pe care nu le-am respectat...

Regret și întrebările pe care le-am ignorat, la care nu am căutat răspuns îndeajuns...
Regret răspunsurile amânate...

Regret lecțiile pe care le-am învățat și pe care apoi le-am uitat...
Îmi pare rău pentru darurile pe care le-am primit, dar le-am înțeles prea târziu...

Poate regretele mele, unele... seamănă atât de bine cu regretele tale... sau poate unii
dintre voi, ați avut un an plin de împliniri... perfect organizat și gândit...
Eu, credeți-mă, am încercat... dar nu am prea reușit...

În acest nou an, dorința mea, este să uit toate regretele și părerile de rau... să învăț
din ele dar să nu traiesc cu ele.
Așa că, în acest nou început vreau să investesc tot timpul meu cu rost...

Să stau mai mult pe genunchi, zilnic, în prezența Cerului!
Să citesc în fiecare seară... să mă hrănesc cu El și din El!
Fiecare zi, vreau să o trăiesc pentru El!
Tot ce fac, vreau să fac prin El!

Orice faptă, vreau mai întâi să o gândesc de două ori...
Vreau să zâmbesc și celui care mă rănește.
Vreau să iubesc.. nu să judec.

Vreau să-mi recunosc mereu greșeala... și să mă sacrific pe mine pentru alții.
Vreau în fiecare zi să îmi așez trăirea în cuvinte, pe hârtie... și apoi, în fiecare sfârșit
de săptămână să-mi analizez timpul, gândul, faptele și viața!
Vreau astfel, să am sfințenia mai aproape de suflet!
Vreau, ceea ce scriu, să nu mai corectez... să scriu mereu, așa încât atunci când voi
reciti să mă regăsesc...

Îmi doresc, când alții vor citi ceea ce am scris, să se simtă zidiți, întăriți, ridicați,
încurajați... și cu o treaptă mai aproape de CER!

În noul an îmi doresc să evit iluziile... să trăiesc doar din bucăți și margini de Cer!

Voi căuta amintirile, dar nu mă voi adânci în cenușa lor...

Voi păstra câteva minute, în fiecare zi, pentru a privi norii, cerul... păsările... florile...
fluturii... caii... oamenii...

În zilele ploioase nu voi rămâne în casă. Voi căuta prezența Dumnezeului meu, printre
stropii reci.

Noaptea, voi vorbi cu El, știind că undeva, printre strălucirea stelelor, mă ascultă...
apoi, voi păstra tăcere... așteptând ca El să-mi răspundă.

Voi îndrăzni să visez..., iar dacă vreodată, visul meu se va sfărâma... voi crede mai mult în Puterea Visului Lui pentru mine... încredințată că ceea ce El îmi pregătește este cu mult mai presus decât ceea ce eu am îndrăznit să visez...

Mă voi bucura de prezența oricărei persoane în viața mea, fiindcă scopul existenței oricărui suflet este perfect.

Voi încerca, să fiu o binecuvântare, dacă doresc să fiu binecuvântată.

Voi crede tot ceea ce este curat și pur... voi iubi tot ceea ce vine de sus!

Îmi va fi îndeajuns ceea ce am... nu voi mai tânji după mai mult... dar voi tânji mereu la ceva mai mult din El!

Voi căuta performanța în mine, îmi voi pretinde zi de zi mai mult... privind la alții, voi încerca doar să mă încurajez. Nu voi mai compara ceea ce sunt cu ceea ce alții au ajuns să fie...

Într-o zi, mi se va cere socoteală în funcție de talantul ce mi-a fost încredințat, nu în funcție de talantul altora.

Voi îmbrățișa fiecare suflet pe care îl voi întâlni. Voi evita doar să salut și atât. Voi încerca să îl întreb de trăire, voi încuraja, și îmi voi lua rîmas bun, fără să uit că acea întâlnire poate fi ultima.

Mă voi smeri mai mult...

Îmi voi îmbrățișa mai mult prietenii, voi petrece mai mult timp cu ei, voi încerca să îi cunosc mai de aproape...

Le voi spune printr-un mesaj, de fiecare dată când voi avea ocazia, cât de prețioasă este prezența lor în viața mea.

Nu voi mai îndrăzni să încerc să renunț, nici să cred că durerea mă poate învinge... fiindcă Cel ce trăiește în mine, Este mai tare decât duhul acestui veac!

Îmi voi cântări cuvintele, și voi vorbi doar când gândul meu este de încurajare.

Voi dormi mai puțin...

Voi merge nici prea repede nici prea încet... suficient ca să mă bucur de fiecare sărbătoare zilnică.

Voi respecta proiectele și îmi voi organiza viața ...

Voi căuta răspunsuri la întrebări și nu voi amâna adevărul, chiar dacă doare...

Voi încerca să folosesc învățăturile zilnice din lecțiile pe care le voi primi... și voi prețui fiecare dar, încercând să-l înțeleg cât mai mult... pe deplin!

În Noul An, vă doresc împliniri și victorii!

Mai multe minute pe genunchi și mai puține clipe de durere...

Dar, chiar dacă vor veni furtuni, să nu uitați...

Cel ce trăiește în noi, este mai tare decât duhul acestui veac!

MEDIOCRII

RADU PREDA¹

Pentru latini, *mediocritas* era o virtute. Etimologic, mediocritatea era calitatea celui capabil de discernământ, adică în stare să mențină dreapta măsură în gândire și faptă. Doar ulterior, în limbile având rădăcina în latină sau împrumutând din aceasta, mediocritatea se va traduce prin nesatisfăcător, de mâna a doua, acceptabil la limită. Un mediocru este, în asemenea înțeles, cineva pe care nu te poți baza, a cărui muncă ridică semne de întrebare, faianța pusă de el căzând la scurt timp sau bujia schimbată la mașină trebuind repusă. Cum ar fi spus Țuțea, referindu-se mai cu seamă la români, mediocritatea este celălalt nume al aflării în treabă ca metodă de lucru. Nu doar persoanele luate în parte, ci inclusiv rezultatele mai multora la un loc pot fi mediocre: de la un vin prost prelucrat și până la o clădire anapoda proiectată și construită în consecință, de la un proiect de lege, lăsând prea mult loc la interpretări, la performanța inegală a echipei de fotbal. Pe scurt, ceea ce pentru cei vechi era evident o virtute, s-a transformat pentru cei moderni într-un defect. Mai mult, mediocritatea nu doar descrie o situație dată, ci devine acuză. A spune despre cineva că este mediocru poate însemna că îl acuzi, printre altele, de incompetență, de slabă pregătire profesională, chiar de șarlatanie sau minciună, pretinzând calități pe care, iată, nu le probează.

Și totuși. Să ne întoarcem la sensul din vechime și să recuperăm acea mediocritate pozitivă din care, în fapt, am avea atâta de învățat. Întrebat de studenții mei, care ar fi diferența profundă, dincolo de parcursul istoric sau de cultură, dintre noi și alții, precum nemții, am răspuns că Germania, altfel decât România, are destui oameni care își fac bine meseria. De la cel care lucrează în fabrica de motoare Mercedes din Bad Canstatt și până la proiectantul din uzinele Würth, de la pescarul din Marea Baltică la administratorul de hotel, de la instalator la tâmplar, de la arhitect la fierar, de la producătorul de bere la măcelar – în orice domeniu, complex sau simplu, se mențin standarde minime de calitate. Nu se coboară sub ele, ci efortul constă în ridicarea lor prin îmbunătățiri, facilități și resurse. Simplu spus, plus valoarea tehnică și umană din fiecare produs german explică succesul la export, cum am văzut în acești

¹ <http://www.teologia-sociala.ro/index.php/ro/blog-tso>, 3 noiembrie 2012.

ani de criză pentru alte economii, timp în care Guvernul federal și Land-urile au avut încasări istorice la buget. Inclusiv mediul academic profită de mediocritatea bine înțeleasă: regulile muncii intelectuale nu sunt negociate și nici performanța ignorată. Abia doar masa critică a celor care mânuiesc cinstit aparatul intelectual permite nașterea adevăraților maestri capabili să înnoiască orizontul de cunoaștere și care nu sunt obligați, ca la noi, să o ia mereu de la început.

În sensul deja stabilit, am putea spune că România de azi are nevoie urgentă de mediocri. Adică de oameni care își onorează locul la maxim, care fac ceea ce știu mai bine, care duc la capăt ceea ce încep, care investesc în lucrurile minții și al mâinilor lor un interes permanent, remunerat ca atare. Societatea noastră suferă de constatarea „merge și așa”, dublată de formula cinismului cotidian „ca la noi, la nimenea”. De aici ne vin două atitudini contradictorii și complementare deopotrivă. Pe de o parte, lipsa performanței generale este subliniată de nerecunoașterea celor care, totuși, sunt performanți în mod personal, „stricând” obiceiul locului. De unde plăcerea, unică printre popoare, de a murdări pe cei buni dintre noi, de a le găsi defecte. Pe de altă parte, la polul opus, tot lumea noastră românească mai pătimește, în același registru compensatoriu, din cauza excelențelor umflate. De pildă, un onest profesor chirurg care realizează transplanturi, la ordinea zilei în Occident, ajunge la noi să fie ridicat pe un soclu ridicol de înalt în raport cu valoarea reală a muncii sale. La fel, un fost politruc este gratulat cu formule gen „mare cărturar” sau „minte vizionară”. Iată de ce, una peste alta, între prea puțin și prea mult, avem nevoie de moderație, de *mediocritas*.

TRADIȚII

**„Cel dintâi lucru la care aspiră un curent nou, ce luptă
împotriva tradiției, este de a-și crea o tradiție”.**

LUCIAN BLAGA

DOINE ȘI HORE POPORALE
- De pe valea Someșului din Transilvania -

SILVIU SOHORCA¹

I

Trandafir de pe cărare,
Nu e dorul boală mare?
Boală mare și cu jăle
Pentru inimi tinerele?
Boală mare și mahnită
Pentr-o inimă iubită?
Câte flori sunt prin poiene,
Și prin codri buruiene,
Nu pot să mă lecuiescă.
Noaptea când din cer coboară,
La bădița doru-mi zboară
Ziua vine, noaptea trece,
Dorul meu cu el petrece.
Vină bade când gândesc,
N-aștepta să te doresc,
Că-s copilă dezmierdată
Și cu dorul ne-nvățată
Vină bade iute vină,
Dorul meu de mi-l alină
Căci amar mă chinuiește
Și juneția-mi veștejește!
Floricea din grădină,
Badea dorul nu-mi alină,
Floricea din ogoară
Dorul badei mă omoară
Floricea din livede
Dorul meu nime nu-l crede.

¹ *Familia*, Foaie enciclopedică și beletristică cu ilustrațiuni. Proprietar, redactor și editor Iosifu Vulcanu, Pesta, 1871, Anul VII, Nr. 47, p. 559.

II

Frunză verde, iarba crește,
Dorul badei mă topește;
Frunză verde, iarba-nspică,
Dorul badei rău mă strică;
Vântul suflă, iarba scoală
Dorul badei mă omoară;
Vântul suflă, iarba culcă
Dorul badei mă usucă.

III

Frunză verde scrisă-n prag,
Mi s-a dus cine mi-i drag:
Dar de-a fi vr-un bine-n țară
Va veni la primăvară;
De va fi vreo răutate,
Îmi va scrie mândrul carte;
Nu-mi va scrie cu negreală
Că de-aceea-i multă-n țară,
Ci-mi va scrie cu-argintel,
Că de-acela-i puținel.
În mijloc
Pară de foc,
Pe margini cu bărbănoc.
În tuspătru cornurele
Stropite cu lăcrimele.

DATINI ȘI OBICEIURI DIN SÂNGEORZ-BĂI

IUSTIN SOHORCA¹

MOARTEA

Preliminarii și generalități

Despre un „om bun” și „de treabă” se zice că: „o murit”, „l-o iertat Dumnezeu”, „l-o strâns Dumnezeu”, „i-o fost mai drag lui Dumnezeu”, „s-o dus”, „o închis ochii”, „o scăpat de toate relele”, „s-o plătit”, „i s-o gătat zilele”, „atâta i-o fost scris”, „o adormit”, „i-o ieșit sufletul”, „o lăsat lumea”, iar despre un „om rău” se zice: „l-o luat dracul”, „l-o luat mama dracului”, „bine c-o murit”, „o scăpat lumea de om rău”, etc.

Moartea omului survine în mod normal de boală în casa și în patul său, prin accidente, bruscă, neprevăzută, asasinare, sinucidere sau executarea unei condamnări.

Cazurile de moarte întâmplare în afara casei, pe câmp sau pe stradă, de multe ori sunt anchetate de forurile judiciare, iar mortul este ridicat de ai săi și transportat acasă cu preot, cu prapor și în sunet de clopote. Altfel se stârnesc vremuri grele cu vânturi, cu trăsnete și cu grindină.

Mortul după ce este primenit (mai demult era îmbăiat într-un ciubăr) este așezat în „copârșău” (sicriu) pe o masă (catafalc) construită în lungul unui perete din tindă sau în mijlocul camerei de locuit.

Catafalcul este așternut cu un procuț (covor) și stă între două-patru „feșnice” înalte, făcute din lemn strunjit, în care, în timpul cât sună clopotele bisericii, ard lumânări.

Lungimea cadavrului este măsurată de urmași pentru pregătirea din ceară a „luminei trupului” și de gropar pentru săparea și facerea gropii. „Lumina trupului” se încolăcește pe un fund de oală de lut, se așează la capul mortului și se aprinde, când sună clopotele.

Mortul este acoperit totdeauna cu „pânza de pe obraz”, mai rar cu „păioară”.

Mâinile mortului sunt așezate în cruciș pe piept, în care i se pune o monedă pentru „plata vămilor văzduhului” și o cruciuliță de ceară pentru apărarea de duhurile rele.

¹ **Cercul Cultural Plaiuri Năsăudene și Bistrițene**, număr îngrijit de Clemente Plăianu și Ironim Marțian, Cluj-Napoca, 1988, pp. 44-52.

Mortul este ținut în casă până a treia zi când se provodește și se îngroapă.

În zilele de dinaintea îngropăciunii, femeile rudeniilor, ale vecinilor și ale prietenilor, „se duc la mort cu coșarcă”, aduc într-o farfurie, așezată într-o coșarcă neacoperită cam „o cupă” de făină de grâu, trei ouă, puțină slănină, brânză și două lumânări. În posturi, în loc de slănină, brânză și ouă duc fasole, hribi, mac și alte alimente fără grăsimi. Lumânările aduse, prima dată se pun pe iconița ce este pe pieptul mortului, de acolo se iau și împreună cu alimentele sunt preluate de gospodina casei. Femeile, de regulă, sunt cinstite cu una-două păhăruțe de rachiu.

În toate serile și nopțile de dinaintea îngropăciunii sunt „priveghiuri” în care bărbații se distrag cu jucatul de cărți, joc numit „în sute”, fără bani, iar femeile povestesc. Unele, din când în când, se apropie de mort și-l „cântă” (bocesc) cu texte improvizate momentan, care se pierd necunoscute. Cântatul se face și ziua, cu deosebire când sună clopotele, dimineața, la amiază și seara.

În serile de priveghi, nu întotdeauna, urmașii mortului cinstesc pe cei prezenți cu una-două păhăruțe de rachiu, iar în ultima seară se desemnează persoanele care au misiuni de îndeplinit: 4-8 bărbați „la dusul” mortului, 2-4 la „feșnice”, 4-8 la prapori, unul la steag și un copil la cruce. Aceste persoane sunt recrutate dintre rudeni, vecini și prieteni.

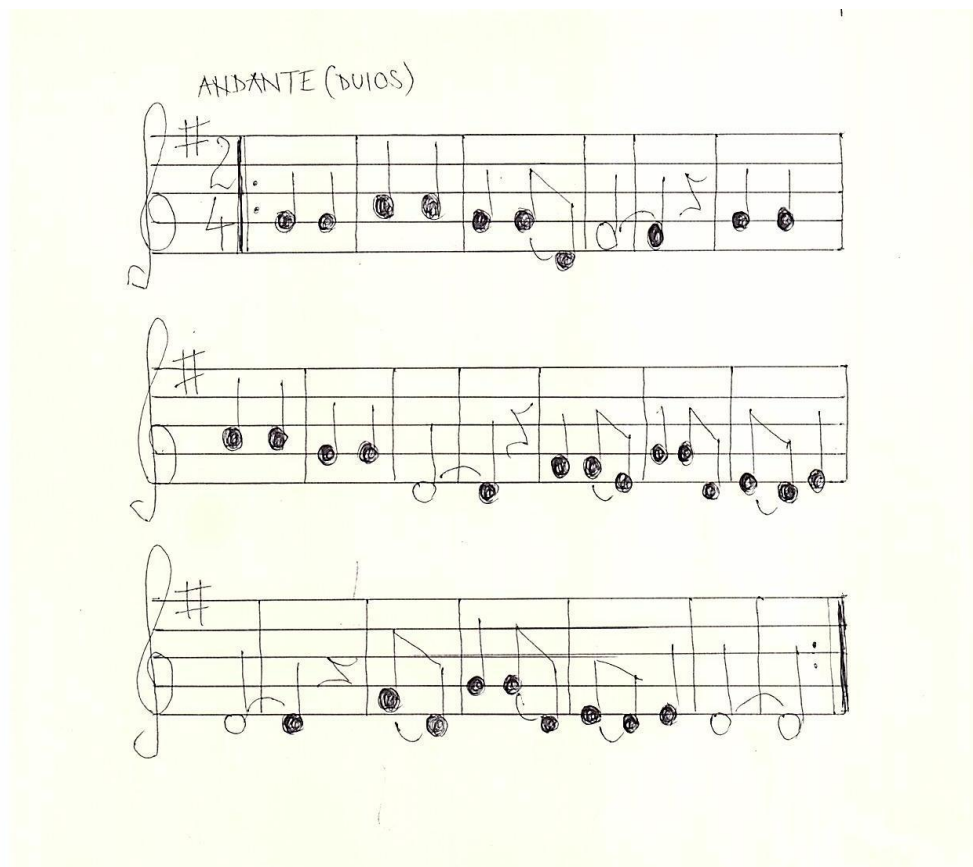
Tot în seara ultimă, urmașii mortului, nu toți și nu totdeauna, cheamă preotul să celebreze așa numita „sărăcustea”, care constă din diferite rugăciuni și dezlegări.

În toate zilele cât mortul este în casă, aparținătorii lui umblă „în capul gol” și femeile cu părul despletit, lăsat pe spate și îmbrăbodite cu năfrâmi negre.

După mort se trag clopotele bisericii de trei ori pe zi și în 1-3 răstimpuri (1-3 întreruperi consecutive) achitând taxele corespunzătoare. Mortul devine „ctitor” (titor). Tot în aceste zile, urmașii pregătesc cele trebuitoare la provod și la „pomenele” ce vor fi oferite, după înmormântare. Cu deosebire, femeile sunt ocupate cu pregătirea „pupezilor”, pâinilor și mulțimilor de colăcei și „pupurei” care, de asemenea, sunt necesare la provod și la pomene.

La moartea unui fecior holtei sau a unei fete, datinele, în general, sunt aceleași.

Îndată după moarte, doi-trei feciori se duc în pădure, de unde aduc un brăduleț, cu o grosime cam de 20 centimetri diametrul la tulpină și cam de patru metri înălțime. Acest brăduleț simbolizează căderea și nimicirea unei vieți tinere. Brădulețul este împodobit de fetele „druște” (6-8) cu smocuri de lână vopsită în diferite culori și „cântat” cu următoarea melodie cu textul următor:

„Acest buhaș de brad
 O crescut tot supărat
 C-o știut c-a vini-n sat
 La jele și la bănat
 Cu crengile la uscat
 S-a fi bătut la pământ
 La un capăt de mormânt
 Ca s-arate tuturor
 Că-n groapă este-un fecior
 (Ca să știe lumea tăta
 Că-n groapă este o fată)”

În serile de priveghi, tineretul se distrează cu diferite jocuri hazlii, copilărești.

Persoanele cu misiuni „la dus” sunt recrutate în cea mai mare parte dintre feciori, adăugând fetele „druște” ca bocitoare.

Feciorii poartă în diagonală brăie și la cingători colaci, iar fetele sunt cu părul despletit, lăsat pe spate, având capul acoperit cu năfrâmi negre și la brăie colaci. Câteodată, fetele cântă acompaniate de un singur lăutar angajat de urmașii mortului.

Provodul și îngropăciunea

În ziua înmormântării, după trasul clopotelor de amiază, care este și un aviz de începerea funeraliilor, lumea, dar cu deosebire cei care au misiuni de îndeplinit, încep a se aduna la casa cu mortul.

Dintre persoanele desemnate „la dus”, pleacă să aducă de la biserică praporii, steagul și nășălia.

Provodul se începe în camera mortuară. După terminarea „panahidei”, sicriul cu mortul este ridicat, scos în curte și așezat pe nășălia, care, de regulă, este așternută cu un covor („procuț”). Oala pe care a fost lumina trupului, se trânteste de se face cioburi, iar lumina se lipește de o margine a sicriului și arde în tot decursul provodului. După înmormântare, lumânarea aceasta se aprinde în trei seri consecutive în camera mortuară, pentru ca urmașii să nu se teamă de stafii.

Pe un colț al sicriului de la capul mortului, preotul așează o cruce de la biserică, iar urmașii depun pe cruce o bancnotă care este plata „fătului” (țârcovnic).

Dacă mortul nu este „pornit” în descompunere, se provodește descoperit, închiderea sicriului se face după terminarea provodului.

În jurul sicriului, începând de la partea dreaptă a capului mortului stau îngenuncheați soțul (soția), copiii (tata, mama) și celelalte rudenii după grad.

La începutul provodului câteva femei (cumnote, verișoare, fine, nănașă, moașă, etc.) îndeplinesc unele misiuni. Una distribuie asistenților luminițele, care trebuie să ardă în decursul provodului, una pune pe capacul sicriului atâtea „cingeaoă” (prosoape cusute sau țesute) lungi câte persoane sunt „la dus” (4-8), tot aceasta predă slujitorilor bisericii și conducătorului corului (dacă este cor) câte o lumânare mai mare, înfășurată într-un „cingenaș” scurt; tot astfel, de fiecare feșnic, de fiecare prapor, de steag și de cruce, atârnă câte un „cingenaș”. „Cingeaoale” pot fi înlocuite cu năfrâmi.

Una dintre fine, nepoate, etc., postată la dreapta sicriului, predă peste mort alteia, postată la stânga, două-trei trăistuțe de procuț cu „pupureii” (colăcuții mici) care vor fi distribuiți copiilor prezenți și celor întâlniți pe drumul către cimitir (țințirim). Tot astfel se predă o coșarcă neacoperită, în care este o găină vie, un colac, o oală cu apă și nouă pupurei în care sunt înfipite monede. Toate acestea se vor preda groparului, fără a se socoti în plata pentru săpatul gropii. Cu apa din oală groparul se spală pe mâini, după terminarea îngropării.

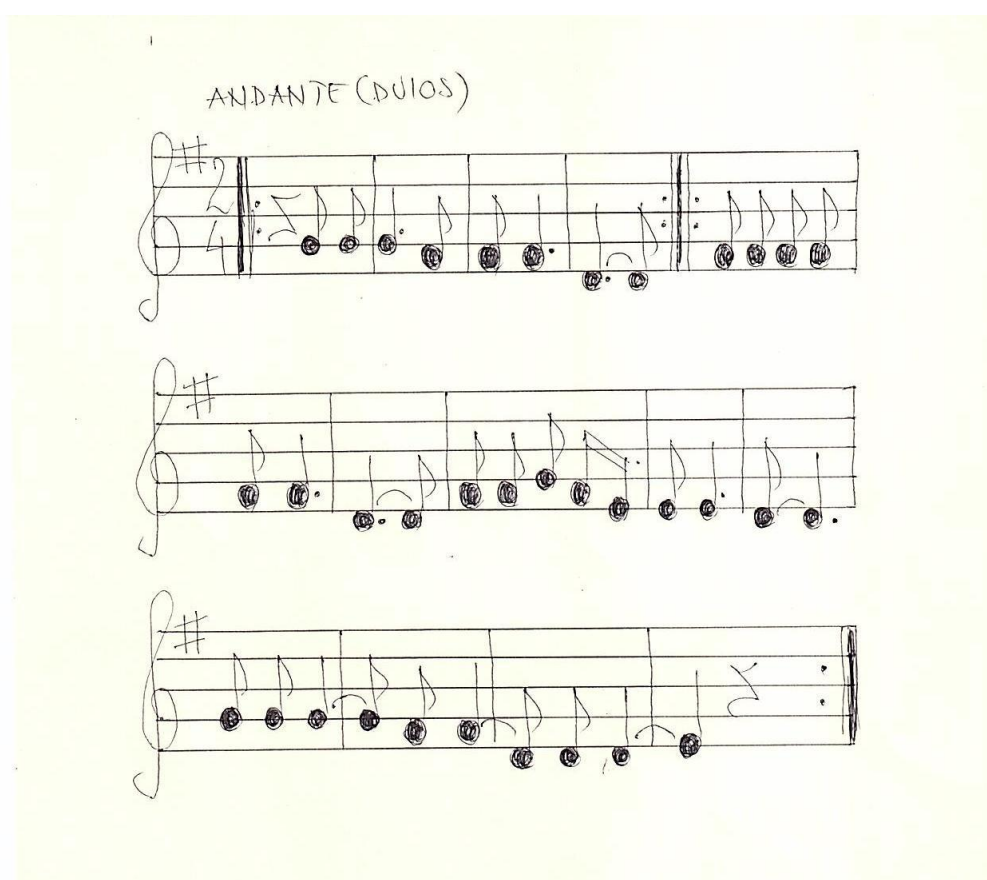
Provodul fiind terminat, se formează cortegiul funerar: în frunte este crucea, urmează steagul (negru), praporii (doi câte doi), feșnicile (două câte două), corul

(dacă este), slujitorii bisericii, sicriul, bocitoare, membrii familiei și în urmă asistența.

În drumul spre cimitir se fac 6-12 opriri, în care preotul citește diferite „dezlegări”, evanghelii și rugăciuni; în timpul mersului, clopotele sună și încetează la opriri.

Mortul este întâmpinat și salutat de către sătenii care locuiesc pe strada pe care trece convoiul.

Femeile bocitoare intonează următoarea melodie, însoțită de diferitele texte improvizate, care impresionează momentan, dar se pierde în negura uitării, necunoscute. Așa de exemplu:

„Vai de mine soțul meu
Ce mi te-a dat Dumnezeu
Cât de rău te-a supărat
Și pe noi tu ne-ai lăsat
În jele și în bănat.
Ori casa ta nu ți-a plăcut
Că ți-ai făcut alta de lut
Fără uși, fără ferești

În ea să nu locuiești
Fără, vai, să putrezești
Așteaptă-mă mândrul meu
Că la tine-oi vini eu
Când Domnul a porunci
Ș-acolo noi ne-o-ntâlni
Și în veci om viețui”

Cortegiul feciorilor sau al fetelor este identic cu deosebire că între cruce și steag, se intercalează brădulețul, purtat orizontal de doi feciori. Brădulețul este împodobit cu smocuri de lână vopsită și prevăzută cu un clopoțel care cu sunetul său discret și rar impresionează asistența.

Fetele „druște-bocitoare” intonează melodia de la pagina anterioară însoțită cu diferitele texte improvizate ocazional, de exemplu:

„Mândrule te-ai însurat
Cu moartea te-ai cununat
Și pe noi tu ne-ai lăsat
În jele și în bănat
Mândrule nu te scârbi (supăra)
Că noi la tine-om vini
Ceasul nost când a sosi
Că viața omului
Îi în mâna Domnului
Îi ca floarea câmpului
Astăzi este, mâine nu-i”

După înhumare, asistența se răslețește prin cimitir, unii bocindu-și la morminte morții lor, alții cheamă preotul la morminte să „dezlege” morții. Aparținătorii mortului și invitații se reîntorc la casa decedatului, unde se fac pomenile.

Pomenile

Acest obicei datează din timpurile cele mai străvechi, originea lui găsindu-o probabil la strămoșii noștri în libațiunile și jertfele pe care le ofereau spre împlânzirea sau îndestularea anumitor zeități, sau în credința, că prin mâncările și băuturile oferite „de pomană” (gratuit), „de sufletul” mortului, acesta va avea „în cealaltă lume” har îmbelșugat înaintea sufletului și a lui Dumnezeu.

La sosirea de la cimitir asistenții invitați găsesc mesele pregătite de-a lungul celor trei pereți din camera de locuit, la care, deocamdată, nu se așează nimenea, așteptând terminarea „feștaniei”, ce se face în camera mortuară.

După feștanie, lumea se înșiră și intră la mese, ocupând fiecare locul convenit. Locurile din colțul camerei, acolo unde de regulă este masa căsii, le ocupă slujitorii bisericii, iar de la aceștia, în ambele părți, le ocupă oamenii „de la dus”, coriștii (dacă sunt) și invitații. Într-un capăt de masă, câteva locuri (3-5) le ocupă clopotarii și groparul.

Pe fiecare masă, pentru fiecare persoană era câte un colăcel cu o luminiță înfiptă în el, iar pe masa căsii erau rânduite o „pupăză” așezată pe gura unei oale de lut (hârdău) și 2-4 colăcei, într-unul fiind înfipite câteva monede, plata „fătului”. Pupăza și colăceii sunt necesari la „slujirea paharelor” (un fel de parastas scurt). Tot astfel, pe fiecare masă laterală, la mijloc, este om pupăză pe o oală, fără colăcei.

În decursul parastasului, toată asistența stă în picioare, cu luminița din colăcei aprinsă, pe care o stingeau după terminarea „paosului” (slujirea paharelor).

Îndeplinite fiind toate ceremoniile rituale, urmau cele laice.

Fiecare persoană așezându-se, își lua colăcelul său. Pe fiecare masă, din loc în loc, sunt puse la dispoziția mesenilor două-trei sticle cu rachiu, să se servească ei de ei, iar cei care nu erau la masă, erau serviți de două-trei persoane cu două-trei pahărele de băutură.

Capul familiei închină cel dintâi pahar preotului, căruia sărutându-i mâna, îi predă sticla cu rachiu. Acesta o încredințează „fătului”, ca să împărtășească din ea pe cei din jurul său, având însă grijă, ca nesmintit să fie cinstiți membrii familiei și alte rudeni mai apropiate de cel mort.

În timpul acesta mai multe femei (3-4) aduc la masă pâinea (în post vărzar), linguri de lemn și două-trei feluri de mâncare, servite în farfurii mari, din care au să mănânce în comun două-trei persoane sau farfurii individuale. Pentru slujitorii bisericii, de regulă, se servesc mâncăruri mai alese.

Preotul, cu anumite rugăciuni și binecuvântări, „dezleagă” masa, acest act fiind semnalul că mesenii pot să mănânce.

În decursul mâncării, capul familiei mai închină un pahărel „de sufletul” altui decedat (soț, soție, frate, soră, etc.).

La urmă mesenii intonează un imn religios, terminată fiind seria întâi de pomene. Urmează seria a doua care constă din membrii familiei și din cei ce erau răslețiți prin casă. După două-trei pahărele de băutură și după ce mâncau, intonau și aceștia un

„În veci pomenirea...” și după un „Dumnezeu să-l ierte”, luându-și fiecare colăcelul său, se ridicau, făcând loc la a treia serie de meseni, care constă numai din cerșetori și țigani.

Capul familiei le cinstește și acestora câte unu-două păhărele de rachiu și după ce mâncau pe săturate, gospodina casei le distribuie, în loc de colăcei, rămășițele de pâine de pe mese (sunt felii și bucăți).

Astfel se încheie toate datinile în legătură cu moartea, provodul, înhumarea și pomenele după mort.

Aceste datini erau practicate, în întregimea lor, în timpurile trecute. Astăzi când poporul s-a mai emancipat, văzând inutilitatea atâtor oboseli și cheltuieli zadarnice, le-au abandonat în mare parte.

Nu sunt rare cazurile când urmașii mortului nu fac pomene deloc. În astfel de cazuri, în ziua și cu ocaziunea provodului, în camera mortuară se celebrează prima dată „lângă catafalc” „feștania”, urmează „slujirea paharelor”, la urmă „panihida”, care face parte integrantă din provodul care se săvârșește afară, în curte.

În loc de pomene persoanele „de la dus” se perindează în casă, unde sunt cinstiți câte cu două-trei păhărele de rachiu și cu o felie de pâine.

Perindarea aceasta se face în liniște, chiar în timpul provodului.

Parastasul (pomenirea morților)

După înmormântare, la anumite termene, care pot fi trei zile („de-a treia zi”), șase săptămâni, un an, etc., urmașii mortului fac în biserică parastase, un fel de provod scurt.

La acest act sunt necesare: o oală de lut, o pupăză sau un colac, patru colăcei, în care se înfing monede (plata fătului), două lumânări lungi și mai multe scurte.

În trecutul îndepărtat, în loc de oală era o cofă nouă de doage și cam trei-patru metri de pânză albă.

Pupăza sau colacul îl duce la biserică într-o duminică sau sărbătoare, nănasul de cununie sau moașa de coșarcă, celelalte materiale sunt puse și duse într-o trăistuță de „procuț” de către o cumnată, fină sau nepoată.

Pe oală se așează pupăza sau colacul, de aceea este rezemată o lumânare lungă, cealaltă este ținută aprinsă de preot sau este pusă într-un feșnic și arde în decursul ceremoniei.

Pupăza, în trecut, era acoperită cu pânză, iar luminețele sunt distribuite asistenților, care le țin aprinse.

Pupăza sau colacul reprezintă pe decedat, iar pânza reprezintă giulgiul sau „pânza” de pe obrazul mortului.

După ridicarea primului „pahar” urmează „paharul Precestii”, pupăza sau colacul de pe oală fiind înlocuite cu doi colăcei.

Terminate fiind ceremoniile din biserică, urmează acasă o masă comună, un fel de pomene mai reduse.

„Coliva” nu este îndatinată.

Parastase fac, ca un semn de adio, văduvele sau văduvii, înainte de a se recăsători. Astfel de parastase, de regulă, sunt după o liturghie celebrată pentru pomenirea fostului soț sau soție și pentru mângâierea sufletului celui dispărut.

BISERICĂ ȘI SOCIETATE

„Nu e de ajuns să te duci la biserică regulat, trebuie ca Biserica să te însoțească în toată activitatea ta, în toată gândirea ta, ceea ce știu că e un lucru dificil”.

ANDREI PLEȘU

VICARII NĂSĂUDULUI

MIRELA ANDREI¹

Cercetarea lucrărilor istorice referitoare la regimentul II românesc de graniță și a studiilor dedicate vicariatului Rodnei reliefează faptul că cei mai cunoscuți vicari au fost Ioan Para, Ioan Nemeș, Ioan Marian, Macedon Pop și Grigore Moisil. Despre cei care au urmat în scaunul vicarial de la Năsăud după Moisil, istoriografia nu furnizează prea multe informații. Este vorba de alți trei vicari care s-au succedat la conducerea districtului rodnean în perioada cuprinsă între anii 1891-1914, respectiv dr. Ioan Pop, Chiril Deac și Alexandru Haliță.

Cel care a deschis seria vicarilor năsăudeni a fost Ioan Para (1786-1796), transferat la scurt timp în scaunul vicarial al Făgărașului, unul dintre reprezentanții de marcă ai mișcării Supplex-ului. A urmat pentru un scurt interval de timp vicarul Ioan Halmagyi (1796-1802), înlăturat în favoarea lui Nemeș². Ioan Nemeș (1802-1834) își făcuse studiile teologice la Blaj, unde a fost o perioadă și profesor gimnazial, mai apoi a ajuns capelan la Cluj, funcție din care a fost instituit vicar de Rodna. A fost un erudit, cunoștea și vorbea, pe lângă limba română, germana, latina, italiana și franceza. În timpul său au fost introduse matricolele în toate parohiile. Una dintre preocupările sale majore a fost aceea de a ridica starea materială și morală a preoților și bisericilor. A stăruit pentru edificarea de case parohiale, conștient fiind că aceasta reprezenta prima condiție pentru a încuraja venirea tinerilor teologi în parohiile din vicariat. În același timp a fost și un conducător extrem de autoritar, cerând de la personalul preoțesc o ascultare și subordonare de tip militar, fiind recunoscut pentru pedepsele drastice pe care le aplica preoților săi³.

După numirea sa în funcția de canonic în capitolul episcopal din Blaj (1834), la conducerea vicariatului a venit Ioan Marian (1834-1846), fost director al școlilor din regimentul I (1833) și al școlilor din regimentul II (1834)⁴. El și-a constituit mai întâi un consistoriu vicarial, întărit de episcop, dintre preoții cu cea mai multă învățătură și

¹ Acest studiu continuă seria datelor istorice privind Vicariatul Rodnei cuprinse de autoare în lucrarea *La granița Imperiului. Vicariatul Rodnei*, Cluj-Napoca, Argonaut, 2006, pp. 42-48.

² **Macedon Pop**, *Activitatea vicarilor foranei episcopicești greco-catolici din districtul Năsăudului, de la înființarea vicariatului până la Anchidim Pop inclusiv*, Budapesta, 1875, p. 8.

³ *Ibidem*, pp. 17-18.

⁴ **Iuliu Moisil**, *Figuri grănicerești năsăudene*, în „Arhiva Someșană”, nr. 19, Năsăud, 1936, p. 140.

purtare aleasă. La fel ca și predecesorul său, s-a preocupat de găsirea unor soluții vizând ameliorarea nivelului calitativ moral și intelectual al preoților. În acest sens el a recomandat ca preoți numai tineri cu studii. A încercat să îmbunătățească și starea morală și culturală a poporului prin combaterea superstițiilor și stoparea alcoolismului¹. Interesul său prioritar s-a centrat pe dezvoltarea și modernizarea învățământului, punând accent pe caracterul formativ și practic al învățării. Din inițiativa lui Marian s-au înființat sistemul școlar național-elementar în satele regimentului și fondurile școlare comunale (din venitul de cârciumărit pe trei luni), din care aveau să fie susținute școlile „poporale”-naționale. A intervenit pentru mărirea salariilor dascălilor de la sate și pentru scutirea de toate greutățile comunale și militare. A hotărât introducerea istoriei și geografiei la clasa a IV-a, precum și a pomiculturii, horticulturii și albinăritului și a dispus ca fiecare școală să fie dotată cu o grădină unde să se efectueze practica școlară².

După moartea sa (1846), scaunul vicarial a fost ocupat de Macedon Pop (1846-1858), una dintre personalitățile marcante ale Năsăudului. Beneficiar al unei educații și pregătiri profesionale solide³, s-a preocupat de edificarea bisericilor și a caselor parohiale din piatră, a urmărit înlăturarea preoților ignoranți din parohii. Din perioada conducerii sale, posturile vacante de preoți au început să fie scoase la concurs⁴. Spre sfârșitul vicariatului său a fost înființată la Năsăud cea dintâi preparandie pentru românii greco-catolici din Transilvania⁵. Cu toate că a fost un susținător sincer al monarhiei, a coordonat și condus, în deceniul neo-absolutismului, lupta grănicerilor pentru obținerea drepturilor și a proprietăților, pierdute în condițiile desființării regimentului de graniță (1851). A fost în mare măsură, meritul personal faptul că a reușit să-i convingă pe grăniceri să nu împartă fondurile grănicerești (de „provente” și de „montur”) și să le utilizeze în scopul dezvoltării și susținerii școlilor năsăudene și a tinerilor talentați din zonă⁶.

Pregătirea sa, calitățile morale, dar și administrative, faptul că s-a remarcat drept unul dintre cei mai buni cunoscători și vorbitori de limbă germană ai timpului l-au recomandat la ascensiunea ierarhică. Primul episcop al Gherlei, Ioan Alexi, conștient

¹ *Ibidem*, p. 143.

² *Ibidem*, pp. 143-144; **Macedon Pop**, *op. cit.*, p. 42.

³ **Macedon Pop**, *op. cit.*, pp. 4, 48. S-a născut într-o familie de preoți, la Sângeorz. A urmat școala primară la Năsăud, gimnaziul și liceul la Bistrița și studiile teologice la Blaj, pe care le-a absolvit în 1834. Între 1834-1838 a fost profesor la Gimnaziul din Blaj, iar din 1838 a îndeplinit funcțiile de capelan și catehet al Institutului militar și al școlii primare din Năsăud.

⁴ **Iuliu Moisil**, *art. cit.*, p. 161.

⁵ **Ana Victoria Sima**, *O episcopie și un ierarh*, Cluj-Napoca, 2003, pp. 159-167.

⁶ **Iuliu Moisil**, *art. cit.*, pp. 175, 181.

de pregătirea și calitățile lui Macedon Pop, l-a cooptat în capitlul său, oferindu-i în 1858 cea mai înaltă funcție din guvernul diecezan. A fost, astfel, cei dintâi prepozit capitular al tinerei dieceze de Gherla¹. Între anii 1858-1873 a deținut și alte importante funcții ecleziastice: vicar general, președinte al Tribunalului matrimonial, primul inspector al școlilor diecezane confesionale, vicar capitular (1863-1866; 1869-1873)².

După plecarea lui Macedon Pop la Gherla, la conducerea vicariatului Rodnei a urmat fratele său, Anchidim Pop, însă pentru foarte scurt timp, întrucât la numai câteva zile după numirea sa în funcție a murit în mod neașteptat. A fost și el o persoană instruită, care absolvise clasele normale în Năsăud, cele gimnaziale în Blaj și Filozofia la Cluj³. În condițiile neașteptatei vacanțe a scaunului vicarial din Năsăud, „soborul” vicarial a propus câțiva candidați pentru această funcție: I. Dragomir, I. Kesely, I. Ștefan, S. Tanco și Grigore Moisil, cel din urmă fiind preferat de episcop și numit în funcția de vicar. El a fost conducătorul spiritual al districtului vicarial timp de 32 de ani, dând dovadă în toată această perioadă, extrem de delicată din punct de vedere al împrejurărilor istorico-politice, de energie și pricepere, devotament, probitate și cumpătare. A preluat de la Macedon Pop calitatea de conducător al foștilor grăniceri în lupta pentru recunoașterea drepturilor lor de către împărăție, precum și funcția de președinte al Comitetului fondurilor școlare grănicerești.

Grigore Moisil a fost primul director al gimnaziului din Năsăud, inspector al școlilor grănicerești, calitate în care s-a îngrijit de procurarea cărților necesare, atât pentru învățători, cât și pentru elevi, de îmbunătățirea bazei tehnico-materiale a școlilor, a pregătirii profesionale a dascălilor, de stoparea absenteismului școlar, de formarea de elite nădăudene, în special clericală, la nivelul cerințelor vremii. A stăruit, la fel ca și Ioan Marian, să ridice edificii școlare noi, care să corespundă exigențelor legislației statului dualist și, în același timp, spiritului timpului. S-a preocupat de fiecare școală să aibă grădină îngrijită și cultivată⁴. În nenumărate situații a dat dovadă de imparțialitate și tact în raporturile cu preoții și învățătorii aflați în subordinea sa, de diplomatie în relațiile cu autoritățile bisericești superioare și cu cele politice, dar, totodată, a apărat cu dârzenie moștenirea orientală a Bisericii române greco-catolice, drepturile satelor nădăudene, identitatea religioasă și culturală a

¹ Ana Victoria Sima, *op. cit.*, pp. 96-108.

² *Ibidem*, p. 108; Iuliu Moisil, *art. cit.*, pp. 183-188; Victor Bojor, *Figuri grănicerești nădăudene: Macedon Pop*, în „Granița nădăudeană”, nr. 5, Bistrița, 1936, p. 17.

³ Macedon Pop, *op. cit.*, p. 48.

⁴ Grigore Moisil, *Autobiografie*, în „Arhiva Someșană”, nr. 4, Năsăud, 1926, p. 19; Iuliu Moisil, *art. cit.*, pp. 197-201.

acestora. S-a remarcat printr-o mare disponibilitate în a colabora cu intelectualitatea, atât ecleziastică, cât și laică a vicariatului.

După o viață închinată slujirii Bisericii române greco-catolice, aflat la o vârstă înaintată, cu o sănătate șubredă, conștient că nu mai era în stare a purta povara oficiului vicarial, Grigore Moisil solicita Consistoriului din Gherla, în toamna anului 1890, să fie „absolvit” din funcția deținută, cu demnitate și sârguință împlinită timp de 32 de ani. Consistoriul i-a acceptat demisia și în data de 7 decembrie 1890, Grigore Moisil adresa preoților săi ultima circulară vicarială, prin care îi anunța că a fost „dispensat”, la cerere, de „purtarea agendelor vicariale” și îi îndemna, ca, până la numirea unui alt vicar, să se adreseze pentru orice problemă parohului din Maieru, Vasile Groze, desemnat drept administrator vicarial interimar. În finalul circularii semna pentru ultima dată, astfel: Grigore Moisil, „vicariu în retragere”¹. Grigore Moisil a murit pe 3 octombrie 1891, în vârstă de 77 de ani, după 51 de ani de serviciu pe altarul Bisericii și a fost înmormântat pe data de 6 octombrie. L-au condus pe ultimul drum numeroase fețe bisericești, școlarii Năsăudului, toate reuniunile și corporațiile existente în sediul vicariatului și mulțimea de credincioși. Cu toții au dorit să fie prezenți și să-i aducă astfel „tributul recunoștinței și a mulțumirii pentru înțeleapta și blândă conducere întru împlinirea datorițelor lor într-un răstimp de mai bine de 30 de ani”².

În scaunul vicarial de la Năsăud i-a urmat lui Grigore Moisil, mai întâi dr. Ioan Pop, profesor de teologie la Seminarul greco-catolic din Gherla în perioada 1886-1891³, cunoscut și în calitate de traducător în limba română a *Catehismului tridentin*⁴. Era și el, la fel ca și ceilalți vicare de dinaintea sa, un descendent din neamul grănicerilor, născut în comuna Poiana (Sânt Josef) în 15 septembrie 1859. Și-a început formația intelectuală în școala din satul natal, continuată apoi cu gimnaziul năsăudean și desăvârșită cu aprofundate studii teologice la Viena, fiind hirotonit preot în anul 1886. A fost introdus în noul oficiu pe 13 decembrie 1891⁵. A preluat toate funcțiile deținute de antecesorul său: președinte al fondurilor școlare confesionale greco-catolice năsăudene, președinte al Comitetului administrator al

¹ **Arhivele Naționale, Direcția Județeană Bistrița-Năsăud (A.N.D.J.B.N.),** fond *Vicariatul Rodnei*, dosar 631/1890, f. 63 r.

² **Ibidem,** dosar 649/1891, ff. 192-193.

³ **Ibidem,** dosar 649/1891, f. 127 r.

⁴ **Ibidem,** dosar 728/1895, f. 39 r.-v. Autorul, dr. Ioan Pop, îl numește *Catehismul român*, titlu sub care a rămas cunoscut în literatura religioasă a vremii.

⁵ **Ibidem,** dosar 649/1891, f. 138 r.

acestor fonduri, președinte al reuniunii învățătoresți „Mariana”, președinte al Despărțământului Năsăud al Astei.

Perioada în care s-a aflat la conducerea oficiului vicarial a fost una complexă sub raport politico-național, astfel încât, probabil din prudență, dar și pentru că a fost prin excelență un om de cultură, dr. I. Pop și-a canalizat principalele preocupări și eforturi în special pe tărâm cultural. S-a aflat la conducerea vicariatului de pe valea Someșului Mare doar pentru un deceniu, întrucât la 1 august 1901, doar la vârsta de 42 de ani și aflat în an 15-lea an al preoției a decedat din cauza „unui morb îndelungat”¹. A urmat în scaunul vicarial de la Năsăud, în anii de până la debutul Primului Război Mondial, alți doi vicari foranei: Chiril Deac (1902-1909)², fostul protopop al Budacului, născut în 1849 și hirotonit în 1874, iar din 1911 Alexandru Haliță. Acesta din urmă, de loc din Sângeorz-Băi, la acea dată profesor gimnazial de teologie în Năsăud, a fost instalat în oficiul vicarial și parohial al Năsăudului la 30 iulie 1911³. În anii de vacanță ai sediului vicarial (1901-1902, 1909-1911), administrarea spirituală a districtului a fost efectuată de aceeași persoană, parohul din Rebrîșoara, Anton Precup.

Un capitol aparte din istoria vicariatului Rodnei, care până în prezent nu a reprezentat un obiect de cercetare în sine pentru istorici, l-ar putea constitui raporturile dintre instituție și autoritățile militare (respectiv comandamentul regimentului grăniceresc)⁴, înlocuite după 1851 cu autorități civile. Tipurile de relații stabilite între acestea, modul în care au evoluat de-a lungul timpului, reprezintă aspecte surprinse întâmplător în lucrările cu caracter istoric închinat bogatului trecut al ținutului năsăudean. Autoritățile militare și cele ecleziastice au colaborat în domeniul supravegherii moralității grănicerilor, instruirii sanitare, înlăturării superstițiilor, în probleme de legislație patrimonială, au conlucrat în scopul ridicării economice și prosperării zonei grănicerești⁵.

Situațiile conflictuale între cele două instituții au apărut pe terenul justiției. În materie judecătorească competențele vicarului din Năsăud au fost destul de limitate. Potrivit articolului 30 din statutul grăniceresc, pe teritoriul regimentului II de graniță

¹ *Ibidem*, dosar 865/1901, f. 71 r.

² *Ibidem*, dosar 885/1902, f. 12 r.; dosar 1029/1909, f. 22 r.

³ *Ibidem*, dosar 1070/1911, f. 58 r.

⁴ Se impune menționat faptul că acest subiect nu s-a aflat în atenția noastră și pentru motivul că cercetarea întreprinsă surprinde realitățile strict ecleziastice din această regiune începând cu un moment (1850-1851) în care regimentul nu mai deține rolul principal în istoria ținutului, pentru ca apoi, la scurt timp, să fie desființat. Însă problema raporturilor dintre comanda militară și oficiul vicarial din Năsăud între 1786-1849 s-ar putea constitui într-o interesantă temă de cercetare în viitor.

⁵ **Ioan Bolovan**, *Realități demografice în regimentul II românesc de graniță (sec.al XIX-lea)*, în vol. „David Prodan – Puterea modelului”, Cluj-Napoca, 1995, p. 153.

exista numai jurisdicție militară, încredințată unui tribunal al regimentului, care judeca în calitate de primă instanță, apelul făcându-se la comandamentul general al Transilvaniei, la Sibiu¹. Între autoritățile militare și cele ecleziastice s-au născut divergențe pricinuite de faptul că forurile bisericești nu au fost de acord cu această stare de lucruri. Cu toate că s-au stabilit reglementări potrivit cărora cauzele matrimoniale și bisericești au fost atribuite forului vicarial, instanțele judecătorești militare au încălcat competențele oficiului vicarial în materie judecătorească, supunându-i chiar și pe preoți propriei jurisdicții². Conflictul dintre cele două instituții s-a manifestat cu intensitate în timpul vicariatelor lui I. Nemeș și I. Marian, ultimul dintre aceștia fiind nevoit să intervină, pentru a aplană situația la comandamentul militar de la Sibiu³.

Chiar dacă locuitorii teritoriului regimentului II grăniceresc au beneficiat de un statut social și economico-material superior românilor din alte regiuni ale Transilvaniei, și poate tocmai ca rezultat al acestei condiții social-economice de oameni liberi, în momentele de răscruce ale națiunii române, reprezentanții acestei părți a populației române din Principat au participat la cele mai importante momente ale mișcării de emancipare națională. Iar de cele mai multe ori s-au numărat printre inițiatorii și exponenții acesteia (1790-1792, 1848). Un moment particular din lupta desfășurată de grănicerii năsăudeni pentru emancipare națională l-a cunoscut mișcarea pentru conservarea drepturilor și proprietăților periclitată de Erariul austriac, în condițiile desființării în 1851 a regimentelor de graniță, care s-a desfășurat cu perseverență pe tot parcursul deceniului neo-absolutist.

Lupta reprezentanților comunelor grănicerești a fost coordonată de vicarii Macedon Pop și Grigore Moisil, la inițiativa cărora s-au întrunit adunări, s-au întocmit memorii adresate monarhului și s-au constituit delegații care au petiționat în numele comunelor la Viena. Acest subiect este unul care ocupă un spațiu larg în literatura de specialitate⁴. După un deceniu de luptă, grănicerilor aveau să le fie confirmate drepturile și proprietățile, obținând și dreptul de a-și înființa districtul autonom al Năsăudului în anul 1861, formă în care a fost organizat teritoriul fostei granițe năsăudene până în 1876.

¹ **Gavrilă Bichigean**, *Statutul grăniceresc*, în „Arhiva Someșană”, nr. 8, Năsăud, 1927, pp. 87, 90; **Valeriu Șotropa**, *Districtul grăniceresc năsăudean*, Cluj-Napoca, 1975, pp. 241-244.

² **Valeriu Șotropa**, *op. cit.*, pp. 244-245.

³ **Macedon Pop**, *op. cit.*, pp. 22-23.

⁴ **Nestor Șimon**, *Vasile Nașcu – Viața și faptele lui*, Năsăud, 1911, pp. 112, 173, 327-332; **Lazăr Ureche**, *Fondurile grănicerești năsăudene*, Cluj-Napoca, 2000, pp. 66-72.

În noul context politic, determinat și de statutul de autonomie administrativă de care a beneficiat ținutul năsăudean între anii 1861-1876, s-a născut ideea strămutării episcopiei de la Gherla la Năsăud. Aceasta ar fi însemnat, în fapt, completarea autonomiei administrative cu o autonomie confesională a regiunii. Printre argumentele invocate în acest sens, se numără existența unei solide baze logistice și materiale, ce avea drept fundament fondurile școlare grănicerești, și care ar fi putut oferi suportul financiar necesar înființării unui seminar teologic episcopal. În plus, la Năsăud funcționa o școală principală germană, institutul preparandial și gimnazial, prin urmare ridicarea unui seminar teologic ar fi desăvârșit procesul de constituire a unui complex sistem școlar, demn de un sediu episcopal. Un alt raționament îl constituia faptul că în niciun alt ținut transilvănean, nu se afla o populație românească greco-catolică atât de numeroasă și omogenă precum în cercurile Năsăudului și Rodnei. Proiectul năsăudenilor avea în vedere și racordarea la principiile moderne, precum cel al eficientizării administrației. Astfel, în viziunea lor, mutarea reședinței episcopale ar fi avut ca efect o mai bună gestionare a acestei regiuni compact greco-catolice, ceea ce ar fi însemnat un real câștig pentru întreaga Biserică catolică. De altfel, această idee nu este una în totalitate nouă, propuneri în sensul ridicării unui sediu episcopal la Năsăud sau Bistrița existând încă din secolul al XVIII-lea. În anii 1775-1776, în contextul dezbaterilor privind crearea episcopiei greco-catolice de Oradea, sub influența reformismului aulic, s-a propus constituirea unor episcopii catolice mai mici și funcționale. Cu acea ocazie s-a vehiculat ideea întemeierii, pe lângă episcopia „unită” de Oradea, și a unei episcopii în Maramureș sau Bistrița, atât din motive administrative, cât și în scopul unei mai bune apărări a Unirii religioase¹. Ideea a fost reiterată de către episcopul Grigore Maior, care propunea, din aceeași rațiune a unei mai bune administrări a întinsei episcopii de Făgăraș, dar și în scopul apărării Bisericii greco-catolice și, în egală măsură, motivat de dorința creșterii numărului de credincioși, înființarea unei episcopii cu sediul la Năsăud².

În secolul al XIX-lea, mișcarea pentru transferarea episcopiei a cunoscut momente de mare intensitate, mai ales în perioadele de vacanțe ale scaunului episcopal, cea mai puternică manifestare înregistrându-se în anii 1868-1871, dar și în timpul episcopatului lui Mihai Pavel (1872-1879), prea puțin iubit de năsăudeni. Ideea era văzută drept o alternativă viabilă la problema nerecunoașterii dreptului de alegere

¹ **Ovidiu Ghitta**, *Baia Mare – locul unde n-a mai ajuns să rezideze un episcop greco-catolic acum 150 de ani*, în „Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”, seria Theologia Catholica”, anul XLIX, nr. 1, Cluj-Napoca, 2004, p. 92.

² Vezi **Octavian Bârlea**, *Mitropolia Bisericii Române Unite proclamată în 1855 la Blaj*, în „Perspective” nr. 37-38, anul X, Munchen, 1987, p. 12; **Nestor Șimon**, *op. cit.*, pp. 277-278; 281-282.

a episcopului și a implicării autorităților politice și a Scaunului pontifical în numirea ierahului armenopolitan. Această propunere a rămas însă doar un deziderat, un vis neîmplinit al nășăudenilor, în pofida argumentelor logice și concrete cu care și-au susținut-o.

ATITUDINEA FORURILOR BISERICESTI GRECO-CATOLICE FAȚĂ DE IEROMONAHUL IOACHIM BÂZNOG

ALEXANDRU DARABAN

Corespondența purtată și măsurile luate de parohia greco-catolică locală

În paralel cu acțiunea de împotrivire a autorităților administrative locale (comunale și județene), nici parohia greco-catolică locală nu a stat locului în ceea ce privește ridicarea bisericii ortodoxe de către ieromonahul Ioachim Bâznog.

Încă din 1922 au început demersurile pentru a împiedica construirea bisericii ortodoxe convocându-se consiliul parohial pentru a lua atitudine. A fost trimisă o altă adresă către Episcopia Greco-Catolică de Gherla, dar și Ministerului Cultelor și Artelor, prin care se împotriveau ridicării bisericii la începutul lunii iunie 1922 fiind semnată de preoții greco-catolici Aurel Chintăoan și Aurel Șorobetea. Redăm mai jos conținutul acestei scrisori:

În parohia Sângeorzul Român, parohie fruntașă (de graniță), unde avem doi preoți, de la un timp înapoi s-a stabilit un călugăr, numit Ioan Bâznog, originar din Sângeorzul Românesc.

Acest călugăr, lipsit de orice carte, umblând prin țară cu ajutorul comercianților de vite, a fost călugărit, cum se afirmă, la Muntele Athos și ar fi stat și la unele mănăstiri din Moldova. Părăsind mănăstirea a venit în Sângeorzul Românesc, unde încearcă să înființeze parohie aparte și să zidească biserică ortodoxă.

Pentru intențiunile lui nu avem nimic în contră, dacă are aprobarea forurilor superioare ale bisericii ortodoxe – căci are libertatea fiecărui cult cuvenită în stat.

Acel călugăr însă duce o viață imorală în sensul strict al cuvântului, este un preot mercenar din cei mai periculoși și prin activitatea sa de o simplitate dezastruoasă periclitează în gradul cel mai mare viața morală a acelei comune și a comunelor și a comunelor din jur – despre ce avem informații oficiale.

Prin activitatea sa periculoasă se dezavuiază prestigiul credinței creștine, a Bisericii și a statului. Cei 8-9 inși pe care i-au primit greco-orientalii în sânul lor sunt cei divorțați care nu s-au putut recăsători după legea noastră¹.

În urma acestei adrese s-a deplasat la fața locului canonicul Episcopiei de la Gherla, dr. Victor Bojor. În urma acestei vizite cei doi preoți greco-catolici locali (Aurel Chintăoan și Aurel Șorobetea) trimit o nouă adresă către forurile superioare de la Gherla în care se menționează:

Din încredințarea Reverendissimului Domn Dr. Victor Bojor, cu deosebit respect și umilință fiască Vă aducem la cunoștință acțiunea așa numitului „călugăr” Ioan Bâznog pentru a înființa în Sângeorzul Român parohia greco-orientală.

Ioan Bâznog, născut în Sângeorzul Român – om fără carte – neiuitor de lucru, care la vârsta de 20 de ani și-a părăsit părinții. A plecat în lume, din sat în sat adunând milă pentru mănăstirile din Athos. Ajuns la parale, a trecut Carpații în Moldova, unde a fost bine primit și din Galați a plecat la Athos unde a fost călugărit, nelegat la mănăstire. Ca fire neastâmpărată a părăsit Athosul, ba și mănăstirile din țară, a Neamțului și Horezului și a luat bota pribegiei din sat în sat adunând milă și făcând sfeștanii, maslu și miruia și alte cetiri pe la oamenii care nu-l cunoșteau.

A cutreierat aproape toată țara. În acest timp s-a ocupat și cu negoțul de fete trecându-le din Ardeal în Moldova, dintre care fete, una și-a ținut-o pentru el, cu care are cinci copii, cu care trăiește ca călugăr în concubinagiu (concubinaj, s.n.) până în ziua de astăzi. Sub stăpânirea ungurească Ioan Bâznog a încercat să clădească mănăstire greco-orientală în Sângeorzul Român, însă cunoscute fiind ticăloșiile lui, n-a izbutit. Ba a fost arestat și judecat la închisoare pentru mișeliile care le făcea.

Înclădindu-se România Mare, cel dintâi lucru al lui Bâznog a fost să se îngrijească de permis să poată aduna milă și să-și realizeze gândul vechiu de a clădi biserică greco-orientală în Sângeorzul Român. Pentru înfăptuirea acestui gând a lucrat și lucrează cu o feroare nespus de mare, căci are sprijinitori pe protopopul greco-oriental al Bistriței și pe doctorul Monda din Sângeorzul Român, ba mai mult fratele lui Ioan Bâznog – om fătă carte, care a fost mânător de vite a jidanilor, a fost promovat de la slujba aceasta și numit de consistoriul Greco-Oriental din Cluj ca paroh greco-oriental la Săcel, în Maramureș. Acest paroh strălucit a fost hirotonit la anul 1903 de călugărul „Târziu” din Rebrîșoara. Ioan Bâznog „al nostru” încă nu vrea să rămână mai prejos de fratele său Alexandru, parohul Săcelului. Năzuiește și Ioan să

¹ Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale (D.J.C.A.N.), Fond Episcopia Greco-Catolică de Cluj-Gherla, Document nr. 2258/26.VI.1922.

fie paroh greco-oriental al Sângeorzului și în acest scop din banii adunați din milă vrea să zidească biserică greco-orientală în Sângeorzul Român. Ar fi această biserică spre lauda și mărirea lui Dumnezeu ? Nu. Ar fi un cuib de neînțelegeri – tulburătoarea păcii și a liniștii acestei parohii greco-catolice în care greco-orientalii declarați afară de doctorul Monda - nu sunt. Cei 8-9 inși pe care i-au primit greco-orientalii în sânul lor, sunt cei divorțați care nu s-au putut recăsători după legea noastră. Rugăm pe Î.P. Sa și Prea Venerat Consistoriu să intervină la Ministerul Cultelor să se retragă permisul lui Ioan Bâznog de a aduna milă și a clădi biserică greco-orientală în Sângeorzul Român¹.

S-a convocat un prim consiliu parohial la data de 4 decembrie 1922 în care se aduce în discuție chestia Ioan Bâznog, călugărul greco-oriental care voiește să-și clădească biserică greco-orientală la locul numit „Peste Apă” în grădină proprie. În această cauză s-a făcut raport .P.S. Episcop:

- Nevrednicul Ioan Bâznog nu și-a scos concesiunea de clădire și ar fi bine să i se pună stavilă ca nu cumva cu timpul să se facă răzvrătire între credincioșii greco-catolici prin apucăturile nerușinate ale acestui șarlatan ordinar;

- Consiliul parohial hotărăște că în această cauză să se facă reprezentație către primăria comunală și raport Î.P.S. Episcop de Gherla.

Semnează: preot (greco-catolic) Aurel Chintăoan, Leon Buga, Alexandru Rus, Vasile Șpaimoc, Alexandru Buia, Simion Alexi, Iacob Petrașc, Alexandru Flore, Alexandru Oanea².

După o oarecare atitudine calmă de vreun an și jumătate, biserica greco-catolică din localitate revine în forță în anul 1924 împotriva ridicării bisericii ortodoxe. Se trimite de către preotul greco-catolic Aurel Chintăoan o nouă adresă către superiorii săi din Gherla, în data de 3 iulie 1924:

Pseudo-călugărul Bâznog, contra căruia s-a făcut o mulțime de arătări începând de la anul 1897 încoace atât la Veneratul oficiu vicarial, la Preaveneratul Consistor greco-catolic în Gherla, la Consistoriul ortodox în Sibiu, Cluj – cât și la administrația civilă, în „butul” (ciuda, s.n.) tuturor arătărilor nu încetează cu mișelia sa, ba acum a început a-și zidi biserică în grădina proprie, din material putregăios de lemn adunat de prin alte sate, care material mai înainte fusese folosit la grajdul cutărui gospodar – cinstindu-l lui Bâznog să-și facă capelă pentru sine. De la oficiul minelor statului din Rodna Veche a primit 25 poște de lemn de brad și 10 trunchi.

¹ *Ibidem*, Document nr. 57/1922.

² **Direcția Județeană Bistrița-Năsăud a Arhivelor Naționale (D.J.B.N.A.N.)**, *Fond Registrul de ședințe a Consiliului parohial greco-catolice din Sângeorzul Român (perioada 1913-1931)*, 4 decembrie 1922.

Cu toate că i s-a pus piedici și la zidirea fundamentului și la clădirea de lemn putregăios – din partea administrației comunale din loc, Bâznog lucrează mai departe fiindcă are protectori pe pretorii de la plasa Rodnei care îl sprijinesc în orbia și ticăloșia lui. În alăturare vă trimit copia de pe concesiunea care o are și o scrisoare a pretorului Ștefănică din Rodna Veche să se susțină ambele la Preaveneratul Consistor în Gherla.

Vă rog a-mi da indicațiunile de lipsă, ca ce să fac împotriva acestui ticălos¹.

Se convoacă din nou o ședință a consiliului parohial în data de 25 mai 1924 în care se pune din nou în discuție cauza pseudo-călugărului Bâznog – ca o reluare a celor spuse în 4 decembrie 1922 – care voiește a clădi proprie biserică greco-orientală. Nu peste mult timp, în septembrie 1924, parohia greco-catolică ia măsuri drastice în timpul unei noi ședințe a consiliului parohial. Președintele de ședință aduce la cunoștință consiliului parohial că pseudo-călugărul Ioan Bâznog face prozelitism în rândul credincioșilor greco-catolici. Așa a făcut la Niculaie Larionesi; și acum cu câțva timp în urmă, la Sănia Tahâș, făcând slujbe și dezlegări².

Președintele preot aduce la cunoștință consiliului parohial că față de acela care vor primi pe pseudo-călugărul Bâznog, vor comunica cu dânsul și le va face funcțiunile, va aplica următoarele pedepse:

- 1. La cazul morțiilor nu va participa la înmormântare;*
- 2. Nu se vor trage clopotele la biserica noastră;*
- 3. Nu va fi iertat să folosească la înmormântare praporii noștri;*
- 4. Nu își vor înmormânta pe cei morți în cimitirul bisericii greco-catolice³.*

Consiliul curatorial ia la cunoștință și aprobă cu unanimitate această propunere.

Semnează: Aurel Chintăoan, preot, Alexandru Flore, Leon Buga, Iacob Petrașc, Alexandru Oanea, Simion Alexi, Alexandru Mărcuș⁴.

Cercetând documente ale Episcopiei greco-catolice de la Arivele Naționale din Cluj-Napoca am găsit un memoriu adresat superiorilor din Gherla (16 noiembrie 1925), care practic este autodenunțul făcut de preotul Chintăoan atunci când au demolat biserica în anul 1924, precum și represaliile la care a fost supus călugărul. S-au făcut copii care au fost trimise prefectului județului, Solomon Haliță, precum și Ministerului Cultelor, personal ministrului Alexandru Lapedatu. Conținutul acestui memoriu îl redăm în rândurile care urmează:

¹ D.J.C.A.N., *Fond Episcopia Greco-Catolică de Cluj-Gherla*, Document nr. 33/1924.

² D.J.B.N.A.N., *Fond Registrul de ședințe a Consiliului parohial greco-catolice din Sângeorzul Român* (perioada 1913-1931), 1 septembrie 1924.

³ *Ibidem*

⁴ *Ibidem*

Neastâmpăratul călugăr ortodox Ioan Bâznog numit și „Uciuca” își clădește din nou biserică în grădina lui peste apă (Someșul Mare, s.n.). A mai clădit odată, tocmai acum e anul, însă toată clădirea i-a fost demolată de primăria comunală din loc fiindcă nu avea nici permis de clădire, nici clădirea făcută n-a corespuns planului. Acum are permis de la Ministerul Cultelor esoperat de Î. P. Sa Ivan și Anton Domide care se titulează și prim curatorul bisericii ortodoxe din Sângeorz Băi, căci în satul acesta mare, Bâznog nu s-a aflat pe nime – deși a colindat pe la mulți – să fie curatori la biserica lui.

Anul trecut cel mai mare anti-Bâznog era secretarul locului, Eliseu Dărăban – fost învățător confesional greco-catolic, acum încă după vizita făcută P. S. Sale Ivan la Cluj – tace și nu face nimic contra lui Bâznog, zicând că acum nu mai poate face nimic contra lui Bâznog, deoarece este protejat de Domnul Ministru al Cultelor.

Ceea ce ne privește ținuta poporenilor greco-catolici față de Bâznog, zilnic se observă că îl disprețuiesc și ocărăsc, ba o ceată de oameni aleși în frunte cu dr. Laurențiu Oanea a mers la locuința lui Bâznog și i-a luat clopotele și le-a dus la primăria comunală, unde sunt până în ziua de astăzi. Anton Domide, sosit de la Cluj în 14 I.c. cu un preot greco-oriental, a cerut predarea clopotelor să le sfințească preotul ortodox. Neaflându-se oameni cine să-l asculte, amenință lumea cu procese și temniță grea și fel de fel de intimidări, ridicându-se ca cel mai mare apărător al lui Bâznog și al Ortodoxiei. Nu și-a aflat Bâznog în acest sat pe nime, chiar pe cei 10 concubinari – căsătoriți la ortodocși în Bistrița – ca să-l sprijinească, decât pe acest coadă de topor adus tocmai de la Cluj.

Anton Domide la braț cu Bâznog vrea să pună bară ortodoxismului în Sângeorz, cu acel Bâznog imoral, concubinar care, cu toate că a fost bătut și i s-a tăiat barba, este ridicat de Anton Domide la rangul de martir al Ortodoxiei.

Dacă administrația și-ar îndeplini datoria, Bâznog n-ar putea face nimic. Din partea primăriei comunale din loc, în legătură cu oficiul parohial, pe baza datelor aflătoare aici și la Pretura și Judecătoria de ocol din Rodna Veche, s-a făcut arătare la Ministerul Cultelor, unde s-au descris toate mișeliile lui Bâznog: că a sedus fete tinere, că a fost întemnițat, că este imoral, ca și călugăr are concubină cu care are cinci băieți (aici nu are dreptate, erau trei băieți și două fete, s.n.) etc... nimic nu s-a luat în considerare ce s-a zis de aici, ci ce s-a zis de la Cluj de Î.P. Sa episcopul ortodox și Anton Domide.

Ortodocșii simulează că se leapădă de Bâznog, că nu e de al lor, ci e al nostru, de fapt însă se folosesc de el căci servește interesele lor.

Mă rog cu cea mai mare umilință să binevoiți a-mi da indicațiuni ca ce să mai fac împotriva acestor neastâmpărați¹.

La data de 9 august 1926 preotul greco-catolic Aurel Chintăoan avertizează Episcopia din Gherla că:

Episcopia ortodoxă din Cluj îi dă tot ajutorul călugărului Bâznog să-și gate biserica. Anton Domide, aproape toată ziua și în Duminici, e la Bâznog. Tot Anton Domide a declarat că în „butul” (ciuda, s.n.) Ilustrității Sale Octavian Domide are să înființeze biserică ortodoxă în Sângeorz-Băi. Duminică în 8 l.c. un preot ortodox misionar din Basarabia – oploșit de Anton Domide pe aici la Băi – a făcut slujbă la Bâznog. Auditori a avut pe familia Anton Domide și câțiva concubinari. Parohul ortodox Buzdug din Josenii Bârgăului este delegat din parte superiorilor lor, să formeze comitetul bisericesc și să pregătească toate lucrurile pentru sfințirea bisericii ortodoxe care se va săvârși probabil pe 15 l.c. Își află cu greu curatori bisericești, căci nici chiar concubinarii nu prea vreau să fie curatori. Vor fi însă sigur curatori maiștrii Școalei de meserii din loc, căci toți sunt ortodocși. Clopotele lui Bâznog sunt încă tot la Primăria comunală. Astăzi în 9 l.c. se va da ordin de la Prefectura județeană ca Primăria să predeie clopotele lui Bâznog².

Atitudinea Episcopiei Greco-Catolice din Gherla

În urma celor sesizate de parohul local, dar și de autoritățile comunale din Sângeorzul Român, la date de 4 iunie 1922 se deplasează la Sângeorz, din însărcinarea episcopului greco-catolic de Gherla, pentru a constata la fața locului ceea ce întreprinde ieromonahul Ioachim Bâznog, canonicul dr. Victor Bujor, constatând următoarele:

În urma încredințării ce mi s-a dat am ieșit la fața locului în parohia Sângeorzul Românesc, Districtul grăniceresc al Rodnei, unde în cauza mișcării ce o face călugărul neunit Bâznog pentru ridicarea de biserică greco-orientală, am constatat următoarele:

1. Numitul călugăr, de mai multă vreme, umblă pe sate colectând bani pentru biserica greco-orientală, ce zice că o va zidi în parohia noastră, unde deja sunt două biserici, iar credincioșii greco-orientali, formal trecuți de la greco-catolici, nu sunt decât vreo doi inși. Dar, sunt mai mulți despărțiți prin tribunalul civil, care s-au cununat de protoiereul Gregoriu Pletosu din Bistrița.

¹ **D.J.C.A.N.**, *Fond Episcopia Greco-Catolică de Cluj-Gherla*, Document nr. 47/1925.

² *Ibidem*, Document nr. 28/1926.

2. Din colectele făcute acel călugăr a cumpărat cu 70.000 lei o casă frumoasă cu un mare intravilan de la fostul secretar comunal, de acolo, Marțian, unde se intenționează, aproape fiind de băile minerale „Hebe”, a se ridica o capelă greco-orientală pentru oaspeții greco-orientali de la băi, care vin acolo peste vară.

3. Peste apă, într-o extremitate de sat către răsărit-miazăzi, în apropiere de casa părintească, numitul călugăr a cumpărat o grădină de la niște orfani (curios lucru, nu spune că ar fi copiii călugărului, practic răstoarnă toată teoria pe care o susținea cu atâta tărie preotul greco-catolic local, s.n.) pentru a-și ridica acolo o bisericuță numai pentru uzul propriu al numitului călugăr. Acolo și-a adunat material pentru clădire, cum m-am convins mergând la fața locului.

4. Comunitatea bisericească și politică a făcut arătare la forurile competente și civile și bisericești greco-orientale în contra purtării personale a numitului călugăr și împotriva încercării de zidire a bisericii arătând că nu subzistă nicio necesitate de a se ridica o nouă biserică în Sângeorz, care ar fi numai izvor de tulburare și neliniște între poporenii pașnici de până acum ai parohiei compacte greco-catolice Sângeorzul Român. Comunitatea politică Sângeorzul Român, până acum, nu i-a dat, nu i-a eliberat dreptul de clădire; el zice că are drept de la Minister.

5. Din întâmplare, după venirea mea, a sosit îndată la Sângeorz și prefectul județului Solomon Haliță, cu care am luat imediat contact în această afacere, în prezența preoților noștri locali. Numitul prefect a declarat ca P. S. Episcop să binevoiască să facă demersurile necesare la Ministerul Cultelor și la cel de Interne, arătând acolo și solicitând ordin de revocare a oricărei permisiuni de colectare pentru biserica greco-orientală în Sângeorzul Românesc, unde avem o parohie curat greco-catolică și unde nu este nicio nevoie a se institui o nouă parohie greco-ortodoxă, care ar fi numai un izvor de tulburare, de agitație, de neliniște, de ură și de ceartă între preoți și credincioși – care până acuma au fost în pace și liniștiți și au format o comunitate bisericească și politică de ordine și de model în toată privința între frunțile comune grănicerești din districtul Năsăudului. Nu există deci niciun interes politic și administrativ ca să se creeze pe Valea Someșului Mare – cu parohii curat greco-catolice – un cuib focal de certe și tulburări fără niciun rost, ba chiar păgubitoare foarte mult bunei orânduiri politice și administrative, ca să nu zicem nimic apoi despre interesele bisericești morale care s-ar păgubi și compromite și mai tare, adunându-se în jurul acelei biserici greco-ortodoxe cu numai cei despărțiți prin tribunale civile, din Sângeorz, ci mai bine din toate comunele din acel ținut. Prefectul a promis din partea sa tot sprijinul în această chestiune.

6. Am lăsat preoților noștri să aștearnă urgent la Episcopie raport detaliat despre demersurile făcute de ei și de Primăria comunală împotriva încercărilor numitului călugăr de a ridica biserică greco-ortodoxă cum și despre alte împrejurări și date referitoare la această chestiune.

7. Am luat contact și cu o seamă de credincioși din localitate întrebându-i și conferind cu ei în această afacere.

După scrierea raportului oficios de la preoții noștri sunt de părere ca Înălțimea Voastră să interveniți personal la Ministerul Cultelor și al Internelor, stăruind pentru împiedicarea ridicării de biserică și capelă greco-ortodoxă în parohia Sângeorzul Românesc...¹.

La data de 22 iulie 1922 a avut loc ședința Consistoriului Episcopiei Greco-Catolice, sub președinția P. S. Episcopul Iuliu Hossu, care a dezbătut și problema construirii bisericii ortodoxe din Sângeorzul Românesc. În această ședință au aprobat un document (scrisoare) care a fost trimis Ministerului Cultelor și Artelor în care erau menționate următoarele:

În parohia Sângeorzul Românesc, parohie fruntașă de pe graniță, unde avem doi preoți, de la un timp încoace s-a stabilit un călugăr, numit Ioan Bâznog, originar din Sângeorzul Românesc.

Acest călugăr, lipsit de orice carte, umblând prin țară cu ajutorul comercianților de vite, a fost călugărit la muntele Athos și ar fi stat la unele mănăstiri din Moldova. Părăsind mănăstirea, ca venit în Sângeorzul Românesc, încearcă să înființeze parohie aparte și să zidească biserică ortodoxă.

Pentru intențiunile lui nu avem nimic în contra, dacă are aprobarea forurilor superioare ale bisericii ortodoxe – căci are libertatea fiecărui cult cuvenită în stat.

Acest călugăr, însă, duce o viață imorală în sensul strict al cuvântului, este un preot mercenar din cei mai periculoși și prin activitatea sa de o simplitate dezastruoasă periclitează în gradul cel mai mare viața morală a acelei comune și a comunelor din jur, despre ce avem informații oficiale.

Prin activitatea lui periculoasă se dezavuiază prestigiul credinței creștine, a Bisericii și Statului.

Vă rugăm ca să binevoiți a lua informații și de la Prefectura județului despre acel individ și a purcede cu urgență la depărtarea acelui călugăr, până când situația nu se va agrava mai tare².

¹ *Ibidem*, Documentul nr.. 2086/1922.

² *Ibidem*, Document nr. 2258/26.VI. 1922.

Totodată a fost trimisă o copie și către Prefectura județului Bistrița-Năsăud la care s-a mai adăugat rugămintea *să binevoiască a face demersurile necesare la Ministerul Internelor ca să pună stavilă activității atât de periculoase a acestui călugăr, care să fie depărtat din acea parohie*¹.

O nouă ședință a Consistoriului Episcopiei Greco-Catolice de Gherla are loc în data de 20 noiembrie 1925 care, printre altele, au avut pe ordinea de zi și problema ieromonahul Bâznog din Sângeorzul Românesc. Formulează, din nou, o adresă către ministrul Cultelor, Alexandru Lapedatu, în care-i erau prezentate problemele de la Sângeorz, duopă cum urmează:

Comuna Sângeorgiul-Băi, situată în județul Năsăud, aparține Eparhiei române-unite de Gherla. Ea are 4.000 de suflete credincioși români uniți, cum curat unit este de altfel întreg ținutul văii Rodnei. Acești credincioși, care n-au știut în trecut de tulburări confesionale, astăzi sunt jigniți, amărâți și neliniștiți în sentimentele lor religioase. Un anumit călugăr ortodox Ioan Bâznog își clădește biserică. A mai clădit și anul trecut, însă toată clădirea a fost demolată de primăria comunală, neavând numitul permis de clădire și necorespunzând clădirea planului. De astadată, precum suntem informați, are permis de la Ministerul de Culte, esoperat de Episcopia (ortodoxă, s.n.) din Cluj și domnul Anton Domide, director la Școala civilă din Cluj.

Ținem de a noastră datorință Domnule Ministru, să vă informăm, că acest ignorant Bâznog este un individ scăpătat și imoral călugăr, adecă zicându-se, are concubină, cu care are cinci băieți (aici, iarăși fac o confuzie voită, erau trei băieți și două fete, s.n.), a sedus fete tinere, a fost întemnițat... lucruri toate cuprinse în datele aflătoare la primăria din comună, la Pretura și Judecătoria de ocol Rodna-Veche și pe baza cărora, pe cum suntem informați, s-a făcut din partea primăriei comunale în legătură cu oficiul parohial arătare, durere, fără a fi luată în considerare de Ministerul Cultelor.

Este învederat Domnule Ministru, că nu trebuie să se mire omul, dacă după acestea, în acei buni credincioși se revoltă simțul de creștini și de români, privind cum e de fapt tot lucrul ca o adevărată provocare și jignire. Față de această provocare și jignire ei au demonstrat și în trecut, prin demolarea clădirii, apoi prin aceea că Bâznog a fost bătut și i s-a tăiat barba.

Iar în ce privește ținuta credincioșilor față de Bâznog în prezent, zilnic se observă că îl disprețuiesc și ocărăsc, ba o ceată de oameni aleși a mers la locuința lui, i-au luat

¹ *Ibidem.*

clopotele și le-au dus la primăria comunală, unde sunt până în ziua de astăzi. Domnul Anton Domide, amintit mai sus, care este un apostat de la sfânta noastră biserică, care se titulează și prim curatorul bisericii ortodoxe din Sângeorz-Băi – căci în comuna aceea mare Bâznog nu și-a aflat pe nime deși a colindat pe la mulți să fie curatori la biserica lui – care biserică, vă rog Domnule Ministru, să fixați acest lucru, nu există, și nu există pentru limpedea explicare că în Sângeorgiul Român nu sunt ortodocși – repet, nu sunt ortodocși. Domnul Domide, sosit de la Cluj în 14 noiembrie cu un preot greco-oriental, a cerut predarea clopotelor să le sfințească preotul ortodox. Neaflându-se însă oameni care să-l asculte, amenință lumea cu procese și temniță și fel de fel de intimidări, ridicându-se ca cel mai mare apărător a lui Bâznog. Nu și-a aflat Bâznog în acea comună pe nime nici chiar pe cei zece perechi concubinari – căsătoriți la ortodocși în Bistrița – ca să-l sprijinească, decât numai pe domnul Anton Domide din Cluj.

Faptele, prin care acei credincioși urmași de grăniceri, au dat expresiune indignării lor, sunt un avertisment că nu admite știrbirea prestigiului de uniți și de români prin un imoral, sprijinit de un apostat, și de bună seamă ei văd comuna Sângeorgiu stațiune balneară cercetată de străini, numai cinste nu le-ar face isprava lui Bâznog și a domnului Anton Domide. Și este oare permis și bine, pentru creștinătate și pentru țară, ca după ce s-a încurcat, pe temă confesională tulburarea Maramureșului, să se arunce scânteia în valea Rodnei, ai cărei locuitori, urmași de grăniceri, care au avut școli și conducători, nu vor să le fie atins cel mai scump tezaur, credința lor de români uniți ?

În consecință, Domnule Ministru, pentru a preîntâmpina eventualele urmări neplăcute, pe cum și în interesul liniștii credincioșilor din numita comună și din tot ținutul acela întreg, vă rugăm cu toată insistența următoarele:

- să binevoiți a lua despre toată situația informațiuni de la domnul prefect al județului Năsăud, cerând și toate datele care privesc pe Bâznog și pe domnul Anton Domide, a retrace permisul dat lui Bâznog pentru clădirea de biserică, deoarece în Sângeorgiul Băi nu sunt ortodocși, și nici chiar concubinarii căsătoriți la ortodocși nu fac cauză comună cu Bâznog;

- a delătura și depărta, ca pe un imoral și provocator, din acele părți pe Bâznog urmând ca superioritatea sa, dacă are vreuna, să-i dea altă ocupație;

- a interveni la Ministerul Instrucțiunii ca să îndrumeze pe domnul Anton Domide, directorul Școale civile din Cluj, să-și vadă de împlinirea datorințelor oficiului său și să nu-și permită rolul de agitator și turburător confesional;

În sfârșit, vă rugăm, Domnule Ministru, cu tot respectul, să binevoiți, pentru orientarea noastră, a ne încunoștiința despre hotărârile luate și măsurile ce veți crede de cuviință a lua în cauză¹.

Din nou, o copie a acestui document, a fost transmisă prefectului județului Năsăud, Solomon Haliță.

Cert este că domnul Alexandru Lapedatu, în calitate de ministru, nu a luat nicio măsură împotriva ridicării bisericii ortodoxe, dovadă că biserica a fost sfințită în 15 August 1926.

În toată această perioadă continua supravegherea ieromonahului de către forurile bisericești greco-catolice. Episcopia Greco-Catolică de Gherla, în 10 martie 1928, trimite sarcini, dar și cu dojene, preotului greco-catolic din Sângeorz-Băi, la care, acesta printr-o adresă, răspunde forurilor superioare din Gherla:

- să vă țin la curent despre toate mișcările călugărului Bâznog conform dorinței Preaveneriatului Ordinariat Episcopal (P.O.E.) exprimată în data de 20 noiembrie 1925 și reînnoită acum, adică vei ține pre viitor la curent cu mersul acestei cauze;

- să se convingă P.O.E. din mărturisirea proprie a lui Bâznog (?!), că în acest sat el trăiește viața cea mai imorală și ca și călugăr are cinci copii cu găzdoaia sa (se reia vechea teză în a manipula opinia publică, n.n.) și cu toate acestea este sprijinit de „mai-marii” ortodocși ca preot-călugăr aici, ca să facă tulburări;

- călugărul ortodox, dacă și are în comuna aceasta aderenți de vai-Doamne (nu după cum zic în 1927), decât pre care am binevoit, este însuși concubinat, plănuiește a-și face ginerii și feciorii preoți de tagma lui, fără carte și fără pregătire, să-i hirotonească el însuși cu mai-marii lui și să țină pre toți pe lângă el, la bisericuța lui ca la mănăstire și de aici să cutreiere satele învecinate și depărtat a milă – după cum s-a exprimat înaintea mea că - așa cum trăiesc eu și așa să trăiască -, adică cu seducerea și înșelăciunea;

- aceste planuri și îndemnuri nu sunt din capul lui Bâznog, ci și de la sprijinatorii lui (căci pre ușor și sigur promite preoția fiecăruia) care i-au dat ideea de a înmulți astfel numărul de călugări ortodocși de breasla lui, ca prin ei să acapareze la Ortodoxie, mai întâi rudeniile, apoi pre alții ușor creduli, care vreau a trăi fără mult lucru. Cazul întâmplat la Mureșenii-Bârgăului – după cum am auzit – unde un greco-catolic a fost amăgit de ortodocși să-și vândă averea ca să facă mănăstire pe Rotunda (este vorba de Pasul Rotunda din munții Rodnei care face legătura dintre actualele județe

¹ *Ibidem*, Document nr. 5536/1925.

Bistrița-Năsăud și Suceava, s.n.), căci pre el îl vor pune acolo călugăr, arată neordine și amăgiri prin care ortodocșii se străduiesc a acapara pe ușorii creduli;

- tot din scrisoarea lui Bâznog apare că a plecat în Bucovina și a adus act de naștere pentru fiica Floarea – care nu era înmatriculată nicăieri – să o poată mărita. Bâznog a plătit 300 de lei – după cum spune ginerele său – lui Petru Hău, primar în Poiana-Stampeii ca să-i dea act de naștere. Actul este fals deoarece fiica sa a fost născută în comuna Maieru, unde este înmatriculată ulterior, pe baza fasiunii mamei sale și de călugărul ortodox Măgureanu din Maieru, în casa cărora s-a născut fata. Actul fals de naștere este la mine și vrem să-l înaintez parchetului spre urmărire și pedepsirea vinovaților Bâznog și Petre Hău;

- să aibă cunoștință P.O.E., că dintre fiii lui Bâznog, fiica sa Floarea, în etate de 19 ani, este greco-catolică, precum greco-catolică este și găzdoaia lui Bâznog – care recunoaște că n-a făcut trecere la Ortodoxie în mod legal (se face intenționat această confuzie, deoarece din capitolele precedente reiese că a fost tunsă în monahism la Mănăstirea Agapia) fiindcă Bâznog o luase de fată din comuna Nepos (Vărarea) sub pretext că o duce la mănăstire și a dus-o în Sîngeorz, unde a ținut-o în câmp la Gezunii la o casă după care a plecat de aici urmărit fiind de jandarmeria de atunci, au ajuns în Maieru, a născut pe fiica Floarea în casa călugărului Măgureanu;

- să aibă cunoștință P.O.E. despre starea bisericii lui Bâznog, care biserică este zidită pe moșia copiilor lui. Abandonându-și copiii, nici biserica nu va putea sta, căci copiii și ginerele său, dară, i-au spus lui Bâznog că au să tragă jos biserica și are să vândă clopotele și să împărțească moșia. În marea frământare ce a avut, Bâznog a scris scrisoarea cu care a mers la tribunal la judecare, însă, nicăieri n-a fost ascultat;

- P.O.E. gândește că vrem o lingușire arătând vrednicii, ferească Bunul Dumnezeu! O dorință am voit să îndeplinesc față de mai-marii mei așa după cum este arătat în acest raport.

- scrisoarea lui Bâznog o am de la ginerele său Alexandru Dănilă (Mocodeanu, s.n), căruia i-a dat-o însuși Bâznog să o cetească să vadă ca arătare împotriva lui – după ce venise de la Bistrița de la domni, cum zice el. Așa se vede că la procuratură n-a fost primit și nici la judecătoria de ocol de unde de asemenea a fost respins. Fie cerere, fie acțiune, această scrisoare greșit îndreptată cu adresa, rău compusă, netimbrată și n-a aflat semnătura. Ori la P.O.E. se primesc cereri și acțiuni care nu cad în competență, fie chiar și netimbrată. Mă rog să-mi citiți observările;

- deodată îmi trece prin minte și îmi străbate inima gândirea și grija bună a părinților față de fiii lor ca nu cumva să li se întâmple ceva, să nu-i ajungă vreun rău

din nebăgarea de seamă a lor, din ușurătatea minții și își dau năuzința să-i ferească de rele și primejdii;

- dacă mi s-a făcut imputarea de criminal, că aş fi violat secretul minorilor la oficialități, departe de mine o astfel de crimă de care mă feresc, știind consecințele, nu din experiența proprie ci din experiența altora. Mă feresc, căci știu cât de mare ar fi bucuria acelor care doresc vinovăția mea și ar vrea să mă vadă cu mâna pe clanța pușcăriei. Ori mi se dă a înțelege că ar fi consult să tac, să nu mai scormonesc planurile lui Bâznog. Bine, eu care mă gândeam a fi ca un soldat de veghe, să urmăresc planurile și gândurile dușmanilor credinței noastre unite, pot să și tac și cu umilință fiască îmi cer scuzele pentru greșelile făcute ca să nu fiu bănuț ca și criminal, scrisoarea lui Bâznog o am predat celui ce mi-a dat-o;

- astfel de planuri contra bisericii noastre din Sângeorz-Băi am descoperit în trecut care dacă n-au reușit îi că providența dumnezeiască m-a mântuit, care planuri dacă le descopeream, de bună-seamă aici la noi, să fiu prins cu ștreangul în grumaz ca unui urgisit și neprotejat, aici în satul acesta nu s-ar fi făcut biserică ortodoxă...¹.

Din aceste documente reiese limbajul, pe care numai creștin nu-l putem numi, nonșalanța și seninătatea cu care, practic, recunoșteau violența folosită la adresa călugărului (bătaia și tăiatul bărbii), precum și demolarea bisericii, după cum se vede cu acordul Episcopiei Greco-Catolice păstorită de P. S. Dr. Iuliu Hossu.

Referindu-ne la conținutul acestor documente mai trebuie făcute unele precizări:

a) în legătură cu „copiii” susțin ideea că aceștia erau orfani (a se vedea afirmațiile delegatului greco-catolic, dr. Victor Bojor) luați de călugăr, de la vreun orfelinat de război, apoi au fost crescuți în spiritul milei creștine. A fost adusă maica Olimpiada de la Mănăstirea Agapia ca să îndeplinească rolul de mamă (de altfel au fost trecuți pe numele ei), pe când alți copii aflați în această situație n-au avut acest privilegiu. Lumea de atunci n-a avut puterea de a înțelege că acest călugăr a fost un deschizător de drumuri în ceea ce privește asistența socială a copiilor orfani, a implicării Bisericii în asemenea acte de caritate. De altfel, chiar copiii crescuți de el îi vor intenta proces câțiva ani mai târziu în problema împărțirii averii. Totodată s-au găsit în arhiva Arhiepiscopiei Clujului matricolele trimise de călugăr către Episcopie în urma reclamațiilor în care se poate vedea clar că în dreptul rubricii „numele părinților” nu figura niciun nume. În Arhivele Statului din Bistrița s-a găsit un document din data de 16 decembrie 1922 care conține răspunsul dat de Directoratul General din Bucovina,

¹ D.J.B.N.A.N., Fond 164/D.412 - nr. 9/1928

secția a IV-a administrativă și statistică cu sediul în Cernăuți către primăria locală și către prefectură în privința copiilor. În acest răspuns se specifica „că nu s-a făcut înscrierea copiilor susnumiți, nici nu se poate face înscrierea ulterioară în condicele matricole până când nu vor fi stabilite prin martori cel puțin anii nașterii ai acestor copii”¹.

b) în privința căsătoriei „fiicei” Floarea, preotul greco-catolic din localitate trimite o scrisoare superiorilor săi (cu vădite accente de satisfacție, dar și de răzbunare) că *în data de 26 februarie 1928 s-a supărat Bâznog pentru că i-am cununat fata Floarea cu Alexandru Dănilă (Mocodeanu, după poreclă, s.n.) în biserica greco-catolică din localitate. Planurile mari care și le-a făcut cu măritatul acestei fete nu i-au reușit. Nici prin minte nu i-a trecut că fata lui are să fie greco-catolică. Ba mai mult, pretinde partea ei, moșia ei pe care e făcută Biserica Ortodoxă din Sângeorz-Băi. Întristat că ginerele și băieții lui îl amenință că vor trage bisericuța jos de pe moșia lor. Mi-a insinuat că pleacă în lume și a și plecat vulpoiul la cerșit, să adune parale pentru Episcopia Ortodoxă a Clujului*².

c) în ultima parte a raportului se prezintă reacțiile nu prea favorabile însoțite de muștrările făcute de superiorii săi în urma procesului care a avut loc nu cu mult timp în urmă, atunci când s-a decis oprirea lucrărilor de edificare a bisericii ortodoxe.

¹ *Ibidem*, copie după doc. cu nr. 6128 din 16dec. 1922, Cernăuți

² *Ibidem*, fond 164/7/1928

HOLOCAUSTUL COMUNIST

„M-am gândit să scriu un pamflet anticomunist și m-am gândit să iau anticii și modernii, cei mai mari pamfletari pe care-i întâlnesc, și să iau de acolo cele mai acide imagini sau figuri de stil. Și m-am convins că e un travaliu odios, gratuit, nu face trei parale. Și am ajuns la o intuiție mult mai corectă pentru a defini orice mișcare comunistă. Iau un Cod Penal cu trihotomia, tripartita diviziune a infracțiunilor: crime, delikte și contravenții. Definesc crimele pe rând și contravențiile pe rând și scriu dedesubt: comunismul e infractor la ordinea universală, naturală, prezența în acest integral Cod Penal. Ei sunt infractori, comuniștii, nu oameni politici. De altfel Douglas, ministrul de externe al Americii, a dat o definiție a comunismului: există în dreptul penal crime continue și crime continuate; comunismul este o crimă continuă”.

PETRE ȚUȚEA

TRECEREA LA ORTODOXIE ÎN SÂNGEORZ-BĂI

VIRGINIA (JARDA) PUIE¹

În cele ce urmează vreau să prezint pe scurt situația Bisericii Greco-Catolice din orașul Sângeorz-Băi în anul 1948. Mai concret, doresc să fac cunoscut modul în care s-a făcut trecerea la ortodoxie, cine a organizat aceste acțiuni, cum au reacționat preoții și credincioșii, modul cum au fost persecutați de autoritățile comuniste.

Tema pe care am să v-o prezint este doar un capitol al lucrării mele de diplomă². Pentru realizarea acesteia am adunat informații de la o serie de persoane, în parte în scris, iar pentru persoanele care nu au putut scrie, am notat declarațiile lor, le-am citit în fața lor după care le-au semnat. Am înregistrat aceste declarații și pe casete audio.

De ce am ales orașul Sângeorz-Băi? Pentru că de acest oraș mă leagă multe lucruri. Acolo m-am născut și am trăit frumoșii ani ai copilăriei. Orașul este așezat, geografic, la poalele munților Rodnei, în vechea „Țară a Năsăudului”, din contextul transilvan al României, în partea bazinului superior al Someșului Mare, în nord-estul județului Bistrița-Năsăud.

Iată, pe scurt, care este situația Bisericii Greco-catolice din localitate înainte de momentul 1948. Parohia din acest oraș se află la 142 km. de sediul episcopal și la 29 km. de sediul protopopial, este o parohie veche, care în 1948 deținea două biserici:

- prima biserică, din piatră, a fost edificată în 1882 și renovată în 1928, respectiv consacrată la 9 iulie 1938 de P. S. Iuliu Hossu, cu hramul Sfântul Nicolae. În anul 1948 era în stare bună (a se vedea pe ultima coperta a acestui număr);

- a doua biserică, „de peste apă” (cum îi spun localnicii), din lemn, a fost construită în 1636 și renovată în anii 1700 și 1828; poartă hramul „Buna Vestire” (a se vedea imagine de la începutul capitolului „Biserică și societate” din acest număr).

În anul 1948 erau în Sângeorz-Băi 4207 suflete dintre care: romano-catolici 5, ortodocși 13, luterani 1, creștini sectari de diferite confesiuni 38, evrei 7, iar restul

¹ Studiul de față a apărut în *Studia Universitatis „Babeș-Bolyai” – Theologia Catholica*, Cluj-Napoca, Anul XLIX, nr. 1, 2004, pp. 217-221

² **Virginia Puie**, *Comunitatea greco-catolică din orașul Sângeorz-Băi, județul Bistrița-Năsăud, în perioada comunistă (1948-1989)*, lucrare de licență, Arhiva Facultății de Teologie Greco-Catolică (F.T.G.C.) din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca.

erau greco-catolici și erau păstoriți de doi preoți greco-catolici: Buga Anton, preot paroh I și Andrese Virgil, preot vicar II¹.

Părintele Anton Buga a fost numit preot paroh în 1928 în localitatea Sângeorz-Băi, unde credincioșii erau toți greco-catolici. I-a păstorit până în 1948 când, după cum mărturisește dânsul, „a început adevăratul calvar al credinței noastre... În tot cursul anului 1948, dar mai ales la sfârșitul lui când s-ai intensificat presiunile asupra mea, ca de altfel [asupra] tuturor preoților greco-catolici, dar și asupra credincioșilor să se urgenteze trecerea la ortodoxie... La început cu îndrumări și apoi cu presiuni și au urmat amenințări, adevărată campanie de teroare, mai cumplită decât cea pe care o trăisem în timpul ocupației maghiare (1940-1944)... Deci, la sfârșitul anului, nu cu mult înaintea Nașterii Domnului, a trebuit, forțat de împrejurări, să-mi părăsesc credincioșii, locurile care pentru mine înseamnă totul, să-mi părăsesc familia și să-mi încep peregrinările”.

În cele ce urmează vreau să prezint pe scurt situația Bisericii Greco-Catolice din orașul Sângeorz-Băi în anul 1948. Mai concret, doresc să fac cunoscut modul în care s-a făcut trecerea la ortodoxie, cine a organizat aceste acțiuni, cum au reacționat preoții și credincioșii, modul cum au fost persecutați

Acest lucru îl mărturisesc și credincioșii, astfel, în 6 decembrie 1948, de sărbătoarea Sfântului Nicolae, cu prilejul predicii ținute în fața altarului, preotul de atunci, Anton Buga, a declarat deschis credincioșilor: „vin vremuri grele pentru neamul românesc” și le-a cerut să nu-și lepede niciodată credința. După Liturghie a fost urmărit de Securitate, dar a reușit să fugă pe ușa din spate a bisericii, ascunzându-se, apoi, în casa din câmp a curatorului Ioan Buta².

După terminarea serviciului religios, cele două uși mari de la intrare au fost zăvorâte cu un lacăt mare ale cărei chei le deținea Macedon Cotroș, secretarul celulei Partidului Comunist. Pentru că preotul Anton Buga nu acceptase convertirea la noul cult, biserica sângeorzenilor a fost închisă.

Totuși, în localitate a rămas tânărul preot Virgil Andrese care, chiar dacă nu acceptase noul cult, a fost lăsat să practice serviciile religioase până în ianuarie 1949 când Episcopia Vadului și Feleacului a trimis în localitate pe preotul Sabin Truță. După venirea lui, părintele Virgil Andrese s-a retras ca profesor la școala din Sângeorz-Băi, dar a continuat să-și facă liturghiile zilnice. „De la un timp își făcea Liturghia numai pentru el, uneori acasă, alteori pe câmp și câteodată împreună cu unii preoți, foști

¹ Șematism.

² Virginia Puie, *op. cit.*

profesori, care-l vizitau..., era mereu anchetat și amenințat cu închisoarea..., l-au amenințat cu distrugerea lui oriunde s-ar ascunde, chiar <<și-n gaură de șarpe>> îl vor găsi”¹.

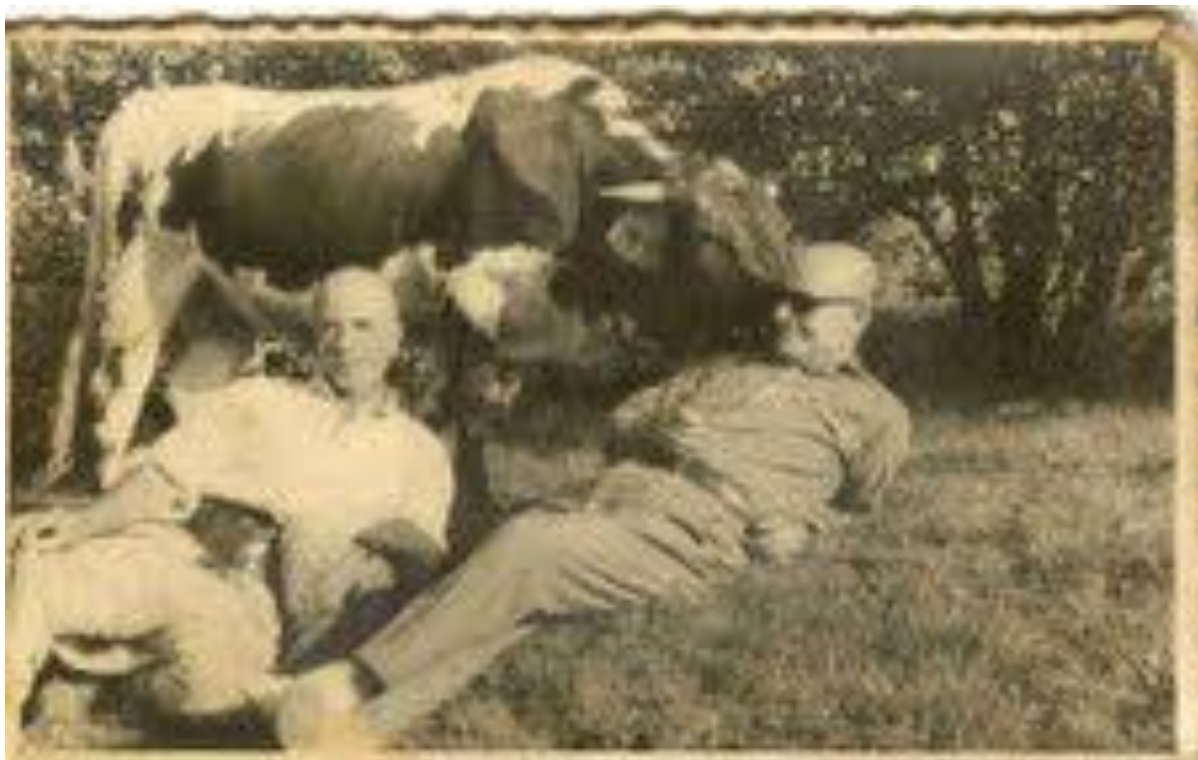
Ca să nu fie descoperit, preotul Anton Buga a fost silit să plece un timp la câmp, apoi să se retragă pentru mult timp la rudele și prietenii săi din Cluj, București și apoi Brașov, unde „cu greutate am reușit să mă angajez la o întreprindere de construcții, Șantierul Șanțuri”. După un an și ceva, a fost arestat și dus la Ministerul de Interne (Jilava), suferind torturi și bățai, i se înscenase o implicare într-un proces de spionaj american, cu pedepse prevăzute până la 25 de ani de muncă silnică, înscenări fanteziste ale unor securiști bolnavi. „La negarea tuturor acuzațiilor ce mi s-au adus, după cercetări care de care mai cumplite și care au durat peste doi ani, în fața ridicolului faptelor ce mi se înscenau, instanța a fost neviotă să schimbe încadrarea din <<crimă de înaltă trădare>> și pedeapsa până la 25 de ani, cu o pedeapsă de până la 2 ani pe care-i executasem deja”.

În timpul cât a lipsit, familia a fost obligată să elibereze casa parohială întrucât a venit un preot trecut la ortodoxie (unul dintre cei 38 trădători), Truță Sabin. Familia preotului Buga s-a mutat în casa proprietate personală din stațiune, dar care era improprie pentru locuit în anotimpurile friguroase. A urmat naționalizarea clădirii cu toate bunurile ei, iar familia preotului (soția Silvia și copiii Virgil, Ovidiu și Matilda) a fost nevoită să se mute. A fost primită în casa enoriașului Șteopoaie Maxim și, ulterior, în casa familiei Rusu Ștefan. Pe urmă „soția a fost arestată un an și jumătate la închisoarea din Mislea județul Prahova, după care la ieșire a mai trăit doar patru ani; copiii – întâi eliminați din liceu pe diverse motive și după multe chinuri reprimiți numai după ce aduceau dovada că munciseră în vacanță la <<munca de jos>>. Asta însemna la cariera de piatră și nu erau decât niște copii”.

Părintele Buga, deși eliberat din închisoare, nu a fost lăsat în pace: „urmărit, terorizat cu încercări de a fi acuzat ca informator și iar acuzat. Consemnat să nu mă apropiu de credincioșii mei sub nicio formă”. De aceea a fost nevoit să se stabilească la Brașov pentru o vreme. În 1961 se va reîntoarce la Sângeorz-Băi unde, prin vânzare de pământ din zestrea părinților săi, și-a construit o modestă casă, iar la mansardă avea o mică cămăruță care era locul său de reculegere și rugăciune, unde în fața unui mic altar, în taină, zilnic celebra, în prezența unei persoane de mare încredere Sfânta Liturghie. Dar, în continuare, era urmărit și amenințat: „mi se făceau percheziții din

¹ *Ibidem.*

când în când, sub pretext, mai ales, că primesc și difuzez literatură religioasă și altele”.

Preotul Anton Buga alături de cantorul Partene Aurel

Trecerea la ortodoxie, în orașul Sângeorz-Băi, a fost organizată de funcționarii de la primărie, după cum spune și doamna preoteasă Andrese Elisabeta: „primăria a angajat anumite persoane pe care le-a trimis pe toate străzile localității, să meargă din casă în casă și să lămurească populația, prin munca de lămurire specifică comunismului, să semneze fiecare că acceptă să treacă la ortodoxie...”

Neajungându-se la rezultatul scontat, s-a trecut la represalii pentru preoți. Au fost adunați preoții din jurul localității și lămuțiți și ei după metodele comuniste de către o comisie formată dintr-un preot ortodox, un om al puterii și un intermediar care-i cunoștea bine pe preoți... Soțul, fiind cel mai tânăr între preoții din jur și având și probleme mari în familie, nu a cedat, nu a semnat și a servit în continuare sub toate amenințările¹.

Un alt cetățean din orașul Sângeorz-Băi, Roman Ogâgău declara: „am fost botezat greco-catolic, iar după 1948 am aflat că îs trecut în registru de religie ortodoxă”, la fel Sohorca Cătălina: „în 1948 am fost trecuți de la greco-catolici la

¹ *Ibidem.*

ortodocși din oficiu pentru că atunci au venit de la Primărie să semnăm, nu am semnat, am fost trecuți din voia lor fără de voia noastră”¹.

Din declarația cantorului Partene Aurel aflăm că: „Oamenii nu au vrut să treacă, de aceea cei de la Primărie au făcut un registru și au trecut toți oamenii la ortodocși. Nimeni nu a știut acest lucru. Eu, cu fostul cantor Cristurean Alexandru, am mutat arhiva bisericii dintr-o cameră în alta și atunci am găsit registrul și am aflat acest lucru”².

La sfârșitul anului 1949, după venirea preotului ortodox în localitate, toate „obiectele de cult care au existat în Sângeorz-Băi și care au aparținut bisericii sau preotului, toate în momentul dispariției religiei noastre sau interdicției care a apărut, a rămas în patrimoniul Bisericii Ortodoxe, care a preluat tot: arhiva bisericii, inventar, tot patrimoniul, icoane, în care, sigur, că au intrat și toate obiectele sfinte de pe masa Sfântului Altar, cele mai prețioase obiecte care pot exista într-o biserică și o biserică veche și cu tradiție în Sângeorz-Băi și odată cu ele, bineînțeles, și toate icoanele din biserică”³.

Deși prima perioadă de persecuție a Bisericii Române Unite a fost deosebit de dură, în zona Năsăudului au existat preoți care au rămas și după decembrie 1948 fideli credinței comunităților lor. Astfel, în localitățile Sângeorz-Băi, Feldru, Rebrîșoara, Maieru, preoții Virgil Andreș, Virgil Florian, Ioan Rusu, Eugen Sârbu, Ioan Pop și alții au continuat să officieze liturghii, să fie alături de credincioși în momentele care marchează viața creștinului. Au improvisat altare în locuințele proprii sau ale credincioșilor, s-au deplasat dintr-o localitate în alta pentru a evita supravegherea autorităților. Unii au preferat să demisioneze șă să aibă ocupații laice pentru a putea celebra, în secret, potrivit cultului căruia i-au rămas fideli⁴.

Astfel, credincioșii care nu și-au părăsit credința, au fost nevoiți să frecventeze și alte locuri de rugăciune cum ar fi bisericile romano-catolice de la Rodna, Năsăud, Cacica, Vatra Dornei, etc., dar începând cu 1960 s-au făcut tot mai multe liturghii greco-catolice clandestine în localitate.

¹ *Ibidem.*

² *Ibidem.*

³ *Ibidem.*

⁴ Arhiva F.T.G.C., monografii ale bisericilor clandestine din Sângeorz-Băi, Maieru, Feldru, Bistrița.

ÎNCEPUTURILE COMUNISMULUI ÎN SÂNGEORZ-BĂI

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Instaurarea comunismului în România s-a realizat cu sprijinul nemijlocit al Armatei Roșii și s-a consolidat datorită represiunii și terorii publicate în anii guvernării lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Represiunea a fost favorizată de legi publice sau secrete cu caracter opresiv, care au instituit teroarea ca politică de stat, dar și de articolul 15 din Convenția de Armistițiu, ce impunea statului român obligativitatea desființării „tuturor organizațiilor prohitleriste de tip fascist, aflate pe teritoriul României, atât cele politice, militare sau paramilitare, cât și orice alte organizații care duc propagandă ostilă Națiunilor Unite și în special Uniunii Sovietice” sau a celor considerate ca atare¹.

Rolul Partidului era să distrugă factorii de sprijin ai regimului politic instaurat după lovitura de stat din 23 august 1944. Aceasta implica, în primul rând, neutralizarea mijloacelor de menținere a ordinii sociale, adică armata, sistemul judiciar și poliția, iar, în al doilea rând, crearea sprijinului de masă de către partidul comunist era lipsit și care i-ar fi asigurat noului regim impus de comuniști o legitimitate teoretică.

Perioada 23 august 1944 – 6 martie 1945 a fost caracterizată prin acțiuni de destabilizare întreprinse de comuniști, care vizau intimidarea forțelor democratice².

Prima sarcină a Partidului Comunist era de a-și lărgi capul de pod din guvern. Acest lucru, în sine, cerea accesul lui la posturile ministeriale cruciale – Internele, Apărarea și Justiția – și crearea unui sprijin de masă, ce putea fi folosit pentru a cere schimbări politice radicale. La 2 octombrie 1944, Partidul Comunist și Partidul Social-Democrat (PSD) și-au unit forțele pentru a forma Frontul Național Democrat (FND)³. La data de 12 octombrie vor mai adera Frontul Plugarilor și alte partide de stânga, urmând ca la alegerile din 1946 să se prezinte sub sigla Blocului Partidelor Democratice (BPD). Membrii Frontului îi amenințau pe muncitorii de la principalele fabrici din București și din alte localități cu arestarea de către armata sovietică, în cazul în care refuzau să desființeze prin vot vechile comitete de uzină și să-i aleagă în locul lor pe reprezentanții FND.

¹ **Dumitru Lăcătușu**, *Ideologia – baza represiunii comuniste*, în **Cosmin Budeancă, Florentin Olteanu**, *Forme de represiune în regimurile comuniste*, București, Editura Polirom, 2008, p. 33.

² **Cristina Roman**, *Campania de lichidare a opoziției politice în perioada 1945-1947*, în *Ibidem*, pp. 121-122.

³ **Dennis Deletant**, *Primii pași ai acapărării*, în „Revista 22”, anul XV (849), București.

La 1 martie 1945, Vișinski l-a informat pe Rege că Petru Groza era „alegerea sovietică”. Regele Mihai i-a dat cale liberă lui Groza să formeze un guvern fără liberali și țărăniști. Aceștia au refuzat să intre într-un guvern controlat de FND. Primul cabinet al lui Groza a fost respins de rege. La 5 martie, Vișinski l-a informat pe Rege că, dacă nu era acceptat guvernul Groza, „nu mai putea răspunde pentru existența în continuare a României ca stat independent”. Temându-se de o lovitură de stat, regele și-a dat consimțământul a doua zi după-amiază. După aceea, acapararea comunistă a României a înaintat cu pași repezi¹.

În rândurile ce urmează vă voi prezenta modul cum și-a făcut intrarea PCR-ul în Sângeorz-Băi, sarcina având-o Comitetul Județean PCR Năsăud. În orice caz, în anul 1945, în Sângeorz-Băi nu exista niciun membru PCR, fapt dovedit de două situații întocmite în 16 aprilie 1945 și în 10 mai 1945, în care se prezentau situația numărului membrilor de partid în celula Sângeorz-Băi².

Într-un raport întocmit de Secția organizatorică și instructaj a plasei Rodna (organizarea administrativă era pe județe, iar plasa era unitatea administrativă inferioară județului, s.n.) se specifica că „în această plasă din 10 comune în toate avem celule, cu toate că aici e cea mai grea plasă și cea mai reacționară. Totuși, în plasă se duce o muncă bună. În această plasă avem cel mai mare număr din județ. Totuși, avem comune ca Maieru, Poiana Ilvei și Sângeorz-Băi unde avem celule slabe. Comitetul de plasă este complet și acționează bine³. Acest document a fost întocmit la data de 25 septembrie 1946. Trebuie să facem mențiunea că cel mai repede PCR-ul și-a făcut loc în comunele Rodna și Ilva-Mică, datorită activității industriale ce se desfășura în aceste localități (minerit și prelucrarea lemnului), precum și existența într-un număr destul de mare și a altor locuitori de altă naționalitate decât cea română. Grosul membrilor de partid, în perioada de început, îl formau acești locuitori (maghiari, sași, evrei, țigani, etc.). Celulele cele mai slabe erau la Maieru (6 membri) și Sângeorz-Băi (31 membri)⁴.

La data de 27 octombrie 1946 se înaintează un nou raport întocmit de Comitetul de plasă Rodna în care se specifica că „este cea mai bine organizată plasă unde avem un număr 6 activiști care vizitează celulele regulat, stând două-trei zile în câte o comună în raport cu necesitățile muncii locale. S-a reușit în cursul acestei luni ca

¹ *Ibidem.*

² **Direcția Județeană Bistrița-Năsăud a Arhivelor Naționale (D.J.B.N.A.N.), Fond Comitetul Județean PCR Năsăud (1945-1950)**, Secția organizatorică, document 4/575-1945.

³ *Ibidem.*

⁴ *Ibidem.*

numărul membrilor să fie majorat cu 250 membri. Se țin ședințe săptămânale cu activul de bază a partidului la Comitetul de plasă. Avem celule puternice în majoritatea comunelor din plasă. Totuși, în Maieru și Poiana Ilvei celulele noastre sunt slabe... Într-un număr de celule s-a reușit să se dea viață grupurilor de partid care funcționează și anume: Sângeorz-Băi cu 3 celule”¹.

După cum se poate vedea, raportarea numărului de membri PCR înscriși trebuia făcută în fiecare lună. În noiembrie 1946 se menționa că „numărul membrilor a crescut cu 460 tovarăși, angajamentul luat a fost de 250, s-a depășit acest număr cu 214 înscrieri. În această plasă am avut patru activiști care au dus o muncă intensă, zi de zi, s-a putut ține contact permanent cu toate celulele și am putut fi antrenați în muncă toți membrii de partid în vederea alegerilor. Totuși sunt mici greșeli în muncă”².

În raportul întocmit în 22 decembrie 1946, întocmit de secretarul organizației Lușcan Alexandru, se spune că „în cursul acestei luni munca a mers foarte slab. Motive: tovarășul Vianu a intrat definitiv în producție și a neglijat munca de partid. Instructorii noștri nu s-au deplasat pe teren din cauza lipsei de finanțe, totodată salariile fiind mici în raport cu piața, iar economat nu au. A fost vizitat Comitetul de plasă unde s-a ținut o ședință cu biroul. Totodată a fost vizitată și celula de la fabrica de la Ilva-Mică. S-au luat măsuri ca îndată după Crăciun să fie rezolvată problema financiară și alimentarea tovarășilor din biroul de plasă. Celulele din plasă funcționează slab”³.

Concluziile acestui raport, adică rezultate slabe, se datorează rezultatelor obținute de comuniști la alegerile din 1946, deoarece, aici în Sângeorz-Băi și în alte comune din zonă, nu au reușit să falsifice voturile. Rezultatele au fost date corect, chiar și în documentele oficiale ale alegerilor, ca de pildă:

Sângeorz-Băi: PNȚ – 1887 voturi, BPD – 490 voturi⁴.

În continuare voi prezenta o situație statistică (un inventar al membrilor PCR din Sângeorz-Băi în anul 1946, aceștia fiind primele cadre de nădejde ale partidului).

Anul de debut al comunismului în Sângeorz-Băi este 1946, primul membru de nădejde înscris consemnându-se în persoana lui Răzvanță Nicolae, de profesie meseriaș, la data de 26 martie.

¹ *Ibidem.*

² *Ibidem.*

³ *Ibidem.*

⁴ **Dănuț Archiudean**, *Alegerile din 1946 în județul Năsăud* în „Anuarul Asociației profesorilor de istorie din România, Filiala Bistrița-Năsăud, pp. 79-87.

Creșterea numărului de membri PCR a luat avânt în lunile septembrie, octombrie și noiembrie 1946. În rândurile ce urmează vom prezenta numele celor înscriși în aceste luni menționându-se profesia și naționalitatea.

Septembrie:

Andresi Ioan, meseriaș, român	Lăpușan Solomon, muncitor, român
Morar M. Ioan, meseriaș, român	Costan Mihăilă, muncitor, român
Gabor Maxim, meseriaș, român	Georgeș Gavrilă, muncitor, român
Strugar Ioan, muncitor, român	Bozbiciu Cornel, intelectual, român
Șpaimoc Florea, meseriaș, român	Ivu Vasile, muncitor, român
Șomkerekî Anton, muncitor, maghiar	Ruști Leon, muncitor, român
Mandrasevski Vladimir, intelectual, român	Avram Vasile, muncitor, român
Remus Varvari, meseriaș, român	Baba Aurel, muncitor, român
Hâruța Ilie, intelectual, român	Șpaimoc Ioan, muncitor, român
Urs Ion, muncitor, român	Călina Ilie, muncitor, român
Bozbici Dumitru, muncitor, român	Uza Iosif, intelectual, român
Pop Macedon, muncitor, român	Dărăban Alexandru, muncitor, român
Neamțu Vasile, muncitor, român	Larionesi Ioan, muncitor, român
Avram Maxim, muncitor, român	Fabian Emerich, muncitor, maghiar.
Șpaimoc Anton, muncitor, român	
Moldovan Emil, muncitor, român	

Octombrie:

Victor Zăgreanu, învățător, român	Stencz Lazăr, pantofar, evreu
Iepureanu Victor, învățător, român	Hanțic Rozalia, casnică, evreu
Țimuca Anton, podăraș, român	Ausberg David, muncitor, evreu
Râmbulea Partene, plugar, român	Pollac Rozalia, casnică, evreu
Ilieș Solomon, tâmplar, român	Edelstein Elias, muncitor, evreu
Ciocan Măriuca, casnică, român	Pop Alexandru, ceasornicar, român
Kapel Marius, cismar, evreu	Berci Marian, comerciant, român
Călina Alexandru, muncitor, român	Ilea Vasile, muncitor, român
Mutu Todosia, casnică, român	Anisie Gheorghe, muncitor, român
Gaborfi Ștefan, pantofar, evreu	Soros Arpad, frizer, maghiar
Șomkerekî Ana, casnică, maghiar	Isip Ioan, muncitor, român

Dănilă Ioan, meseriaș, român
Grumeza Emilian, fotograf, român
Pop Gheorghe, mecanic, român
Sbârcea Simion, plugar, român
Lăpușan Alexandru, muncitor,
român

Flore Ioan, plugar, român
Onea V. Alexandru, plugar, român
Sfrângeu Anton, plugar, român
Joja Alexandru, plugar, român

Noiembrie:

Pleşcan Simion, muncitor, român
Ilie Duhaschi, muncitor, român
Borgovan Gheorghe, muncitor,
român
Duhaschi Nechita, plugar, român
Casian Ioan, intelectual, român
Șpaimoc Traian, plugar, român
Ciociu Ioana, muncitoare, român
Ciociu Alexandru, plugar, român
Râmbulea Ioan, plugar, român
Motofelea Alexandru, plugar,
român
Larionesi Vasile, plugar, român
Petri Simion, plugar, român
Clipotă Alexandru, plugar, român

Lăpușan Gheorghe, muncitor,
român
Ogâgău Emil, plugar, român
Nicolae Maxim, plugar, român
Clipotă Gavrilă, plugar, român
Rebrean Flore, meseriaș, român
Isip Maxim, muncitor, român
Dobzău Alexandru, plugar, român
Larionesi Maxim, plugar, român
Sfrângeu Ioan, plugar, român
Gabor Maxim, muncitor, român
Ban Teodor, meseriaș, român
AlGeorge Alexandru, plugar, român
Bența Vasile, plugar, român
Tahâș Maxim, plugar, român.

La sfârșitul anului 1946 organizația PMR de plasă Rodna raporta Comitetului județean PMR Năsăud că au un total de 29 organizații, dintre care 18 în comune, 7 în întreprinderi, 4 în instituții. Totalul membrilor ajunsese la 1123 membri dintre care: 488 muncitori, 330 țărani săraci, 73 țărani mijlocași, 76 funcționari, 39 liberi profesioniști, 114 proletari agricultori și restul intelectuali. În ceea ce privește componența pe etnii situația se prezenta astfel: 875 români, 221 maghiari, 123 evrei, 6 sași, iar 8 de alte naționalități¹.

¹ *Ibidem.*

Autorii

ANDREI, MIRELA, originară din Lunca-Ilvei, jud. Bistrița-Năsăud; cercetător științific în cadrul Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române Cluj-Napoca; absolventă a Colegiului Național „George Coșbuc”, profil pedagogic, Năsăud ; absolventă a Facultății de Istorie și Filosofie Universitatea „Babeș –Bolyai” Cluj; examenul de licență susținut în sesiunea septembrie 1995 la Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj- Napoca ; doctorat cu frecvență la Catedra de Istorie Modernă, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, specializarea: Istorie Modernă, între anii 2000-2004; titlul tezei: *Vicariatul greco-catolic al Rodnei în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului XX*, publicată la editura Argonaut, în anul 2006, din Cluj-Napoca; doctor în istorie din aprilie 2005; membră a Institutului de Istorie Ecleziastică al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca; co-redactor în Colegiul de redacție a revistei Arhiva Someșană. Revistă de Istorie și Cultură, seria a III-a, vol. I – VII, 2002 – 2008.

CĂPĂȚAN TRÎNCĂ, LIGIA, liceul de litere si limbi (cu specialitate Latină si Greacă), un grad de psihologie socio-culturală, în prezent studentă în primul an la Facultatea de Psihologie (toate în Spania); locul nasterii: Cluj-Napoca (din 2001 domiciliu actual - Spania,Zaragoza).

DĂRĂBAN, ALEXANDRU, licențiat al Facultății de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „1 Decembrie 1918” Alba-Iulia; masterat la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca; autor al volumului *Ieromonahul Ioachim Bâznog din Sângeorz-Băi*, Editura Charmides, Bistrița, 2009, și al mai multor articole publicate în diferite periodice.

PREDA, RADU, a făcut studii la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București (1991-1995), urmând apoi studii doctorale la Heidelberg, Paris și Roma. Titlul științific de doctor în teologie l-a obținut la Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca. În prezent, este cadru didactic la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, director fondator al Institutului Român de Studii Interortodoxe, Interconfesionale și Interreligioase (INTER). Este membru al Comitetului redacțional al revistei „Renașterea”, publicație oficială a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului. De asemenea, este membru în staff-ul Forumului European al Facultăților de Teologie Ortodoxă (Bruxelles).

PUIE (JARDA), VIRGINIA, născută în Sângeorz-Băi, licențiată a Facultății de Teologie Greco-Catolică din cadrul Universității "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca.

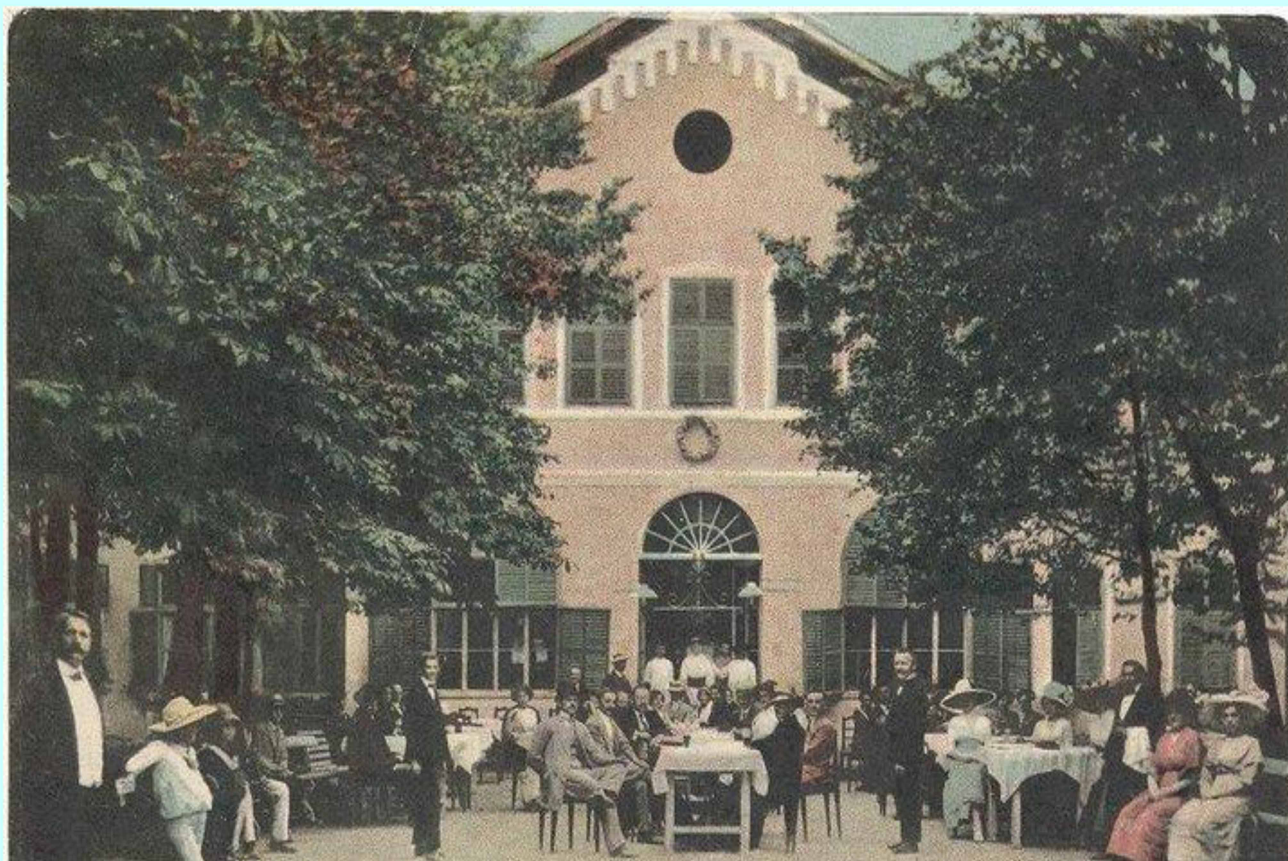
SOHORCA, IUSTIN, născut în Sângeorz-Băi la 23 ianuarie 1881, fiul lui Silviu Sohorca și al Irinei născută Budurlean. Instruirea primară la școala primară din localitate, școală confesională organizată pe două clase la care era învățător Ștefan Utalea. După aceea a trecut pentru următoarele două clase la fosta școală trivială românească. De aici trece la Gimnaziul superior românesc din Năsăud. Între anii 1896-1899 studiază la Preparandia română greco-catolică din Gherla. Începând cu anul școlar 1899-1900 își începe activitatea de învățător la școala confesională greco-catolică din Sângeorz și pe care acea s-o practice 33 de ani, iar în perioada 1925-1932 îi fusese director. Și-a făcut stagiul militar în 1902-1903, iar din 1914 a fost mobilizat în armata austro-ungară. În data de 26 mai 1904 se căsătorește cu Cătălina Jojă, localnică, neavând copii. Este autor a mai multor lucrări, rămase în manuscris, privitoare la istoria locală sângeorzană. A murit în 19 februarie 1966.

SOHORCA, SILVIU, născut în Sângeorz, la început capelan între anii 1876-1881, iar din 1881, după moartea preotului Simion Tanco, preia toate sarcinile parohiei până în anul 1882.

Cuprins

<i>Rugăciune pentru România.....</i>	<i>3</i>
<i>Gânduri.....</i>	<i>4</i>
ESEU	
LIGIA TRÎNCĂ CĂPĂTAN, <i>Un gând la început de an.....</i>	<i>7</i>
RADU PREDA, <i>Mediocrii.....</i>	<i>10</i>
TRADIȚII	
SILVIU SOHORCA, <i>Doine și hore populare.....</i>	<i>15</i>
IUSTIN SOHORCA	
<i>Datini și obiceiuri din Sângeorz-Băi.</i>	
<i>Moartea.....</i>	<i>17</i>
<i>Provodul și îngropăciunea.....</i>	<i>20</i>
<i>Pomenele.....</i>	<i>22</i>
<i>Parastasul.....</i>	<i>24</i>
BISERICĂ ȘI SOCIETATE	
MIRELA ANDREI, <i>Vicarii Năsăudului.....</i>	<i>29</i>
ALEXANDRU DĂRĂBAN	
<i>Atitudinea forurilor bisericești greco-catolice față de ieromonahul Ioachim Bâznog.</i>	
<i>Correspondența purtată și măsurile luate de parohia greco-catolică locală.....</i>	<i>37</i>
<i>Atitudinea Episcopiei Greco-Catolice din Gherla.....</i>	<i>42</i>
HOLOCAUSTUL COMUNIST	
VIRGINIA (JARDA) PUIE, <i>Trecerea la ortodoxie în Sângeorz-Băi.....</i>	<i>53</i>
ALEXANDRU DĂRĂBAN, <i>Începuturile comunismului în Sângeorz-Băi.....</i>	<i>58</i>

Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CASA DE CULTURĂ SÂNGEORZ-BĂI

ISSN 2285 – 8229
ISSN-L 2285 - 8229